

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

isveç

Şiiri

ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ

DÜNYA ŞİİRİ : 2

Hazırlayan ve Şiirleri Çeviren :
LÜTFİ ÖZKÖK

ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ

(Antoloji)

YAYINLARI

YEDİTEPE YAYINLARI : 97

**Nuruosmaniye, Mengene Sokağı
Yeni Han No. 21 — İstanbul**

P. K. 77 — İstanbul

(Telefon: 22 74 73)

**Bu kitap 1973 yılı mart ayında İstanbul'da Asya Matbaasında
dizilmiş, Haşmet Matbaasında basılmıştır.**

Kapak Baskısı : Kardeşler Matbaası.

EDİTÖR'ÜN BİRKAÇ SÖZÜ

Çok değil, bundan bir çeyrek yüzyıl önce, şimdi birkaç saatte uçup gittiğimiz İskandinavya, bizler için ulaşılmaz bir efsaneler ülkesiydi. Bunun nedenleri her halde çok açıktır: İkinci Dünya Savaşı ertesinde, acılı ve karanlık yıllardan çıkan insanlar için ne turizm bu kadar yaygınlaşmış, ne de ulaşım araçları bu kadar gelişmişti. Türkiye'den İsveç'e gidip gelenler parmakla sayılacak kadar azdı: Diplomatlar, bazı sporcular, bir iki de ticaret adamı...

Aydın çevreden şeytanın ayağını ilk kıran, sanırım Lütfi Özkök oldu. 1940 kuşağının şairlerinden olan Lütfi Özkök, Paris'te öğrenim yıllarında İsveçli bir genç kızla tanışmış, bu tanışma mutlu bir evlenmeyle sonuçlanmıştı. Lütfi Özkök, İsveç'e böylece kapağı atmış oldu. Yıl 1951 filân... O zamandan bu yana, neredeyse yirmi beş yıla yaklaşıyoruz, Lütfi Özkök özyurdu ile bağını koparmadı. Koparmadı ne demek? İsveç ile Türkiye arasında, her iki ülke için de aynı önemde bir hava köprüsü oldu kültür alanında.

Yurdumuzun İsveç'le ilişkisi sanırım Kral Onikinci Karl'ın Osmanlı topraklarında geçen beş yıllık serüvenleriyle ta Onsekizinci Yüzyıl başlarına kadar uzanır. Ancak, her iki ülkenin birbirine çok uzak oluşu, ortak sorunlarının azlığı her ikisini de ancak Avrupa haritası üzerinde birleştirmekle kalmıştır. Lütfi Özkök İsveç toprağına ayak bastığı zaman tekti. Onu ressam İhsan Aydın, İlhan Koman izledi ve bu, bugün tâ Nevzat Üstün'e kadar geldi. Bu kitaba bir önsöz yazmak lütfunda bulunan Ata Karatay da uzun süre İskandinav ülkelerinde yaşadı, her üç ülkenin dilini öğrendi ve bize başarılı çeviriler verdi. İsveç'ten de yurdumuza onların tanınmış şairleri değişik zamanlarda geldiler. Bunlar

arasında ilk hatırladıklarımız Johannes Edfelt, Artur Ludkvist, Maria Wine, Gunnar Ekelöf, Tomas Tranströmer. Gunnar Harding, Peter Curman'dır. Bu arada dilimizi iyi bildiği kadar da seven, dostumuz Dr. Lars Johanson'un adını burada saygıyla anmalıyım.

Yine Lütü Özkök'e dönüyorum. Yurdumuzu İsveç'te, Ankara'dan atanmış resmî bir görevli gibi lâıykıyla temsil etti, başarılı bir sanat elçimiz oldu. Almanca ve Fransızcasının yanında ikinci bir ana dili gibi bildiği İsveççenin yardımıyla birçok Türk şairini çevirdi. Gazetelerde, dergilerde, İsveç radyo ve televizyonunda yayınlar yaptı ve yaptırttı. Birçok ünlü İsveç sanatçısının yurdumuza gelip bizi yakından tanınmasını, sanatçılarımızla tanışmasını sağladı. Kıtası yurt dışında edebiyat alanında 1 numaralı sanat elçimiz oldu.

Lütü Özkök, İsveç'i de Türkiye'de geniş ölçüde tanıttı ve sevdirdi. Birçok İsveç şairini ustalıkla Türkçeye aktardı, başta «Yeditepe,» olmak üzere dergilerde yayımlattı. Yaptığı konuşmalar ve röportajlarla onların kişiliklerinin belirmesine yardımcı oldu. Öyle ki, Türkiye'de edebiyatçılarımız arasında İsveç denince ilk akla gelen, o olmaktadır. Onun canla başla sürdürdüğü bu çabanın etkisinde olacak, ben de 1958 yılında kalkıp İsveç'e gittim, Stockholm'da bir ay kadar kaldım. Lütü Özkök'ün orada, sanat ve kültür hayatında önemli bir eylem adamı olduğunu gördüm. Onun aracılığıyla Artur Ludkvist, Maria Wine, Carl Emil Englund... gibi dünyaca ünlü şairlerle tanıştım, dostluklar kurdum. Lütü Özkök'ün Högdalen'deki evinde ve bu tanınmış sanat adamlarının evlerinde yapılan toplantılara katıldım. İstanbul'a döndüğüm zaman İsveç benim gözümde, büyüsunü daha da artırmış vazgeçilmez bir ülke niteliğini kuvvetlendirmişti. «Yeditepe» dergisini eskiden beri izleyenler bu tutkumu iyi bilirler.

Lütü Özkök'le benim İsveç'e karşı bu ilişkimiz çok daha eski yıllara raslar. Yeri gelmişken onu da burada yazmadan geçmiyeyim. İlk kitap yayınlarına başladığımız zaman, gene Lütü Özkök aracılığıyla o sıralarda adı en çok duyulan şair ve yazarlarımızdan seçtiğim bazı kitapları bir posta paketiyle Stockholm'a, İsveç Akademisi Nobel Kütüphanesine gönderdim. Bu yazarlar arasında Samim Kocagöz, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Umran Nazif, Oktay Rifat,

Halikarnas Balıkcısı, Melih Cevdet Anday, Orhan Kemal, Metin Eloğlu, Orhan Hançerlioğlu, Oktay Akbal, Behçet Necatigil ve Fahir Onger vardı. O güne kadar Nobel Kütüphanesinde Türk edebiyatı çerçevesine girecek bir tek kitap yoktu. Lütü Özkök bu olayı bana bildirmiş, ayrıca kitapları aldıktan sonra kütüphane müdürü Bayan Marta Wessen'in teşekkür mektubunu da göndermişti. Bu mektuplar ve alınan kitapların listesi 1952 haziran ayında «Yeditepe»de çıkmıştır. Lütü Özkök'ün o mektubundan buraya birkaç satır aktaracağım:

«Göndermiş olduğun Yeditepe Yayınlarını arzun veçhile İsveç Akademisi Nobel Kütüphanesine - tarihte ilk olarak - şahsen takdim etmiş bulunuyorum. Böylece, bütün dünya dillerinden yalnız edebiyat eserlerine tahsis edilen bu yüz bin ciltlik kütüphanede artık Türk eserlerine de özel bir yer ayrılmış ve fiş kasalarının birine Turkish Literature etiketi vurulmuş bulunmaktadır. Ayrıyeten, kütüphane müdürü sevimli Doktor Marta Wessen, şimdilik birkaç eserden ibaret millî köşemize de New York'ta basılan büyük bir Türkçe-İngilizce lûgati bizzat getirterek ilâve etmek lûtfunda bulunmuştur...»

Bunları şunun için yazıyorum: Bir gün eğer bir Türk yazarı Nobel edebiyat armağanını kazanırsa, anıtsal başarısının temeline, kendisinden önce yaşamış bazı Türk aydınları küçük birer çivi çakmak olanağını bulmuşlardır...

Bu antolojinin de oldukça patetik, hattâ acı bir öyküsü var. Lütü Özkök 1953 yılında, İsveçli genç şair Lasse Söderberg (o zaman yirmi iki yaşında idi) ile, küçük bir Türk şiiri antolojisi hazırlamış ve bunu Metamorfoz yayınları arasında lüks bir baskı ile çıkarmasını başarmıştı. Baskı sayısı 100'dü. (Bu kitabın bir tanesi bugün Yeditepe arşivindedir; bir tanesi de Ankara'da Millî Kütüphaneye gönderilmişti, bilmem orada durur mu?). Kitapta Orhan Veli, Oktay Rifat, Melih Cevdet, Fazıl Hüsnü ve Cahit Külebi'nin şiirleri yer alıyordu. Bu baskıdan beş yıl sonra Stockholm'da bulunduğum sırada, Lütü Özkök beni, İsveç'in kültür hayatında çok önemli bir rolü olan Dr. Bertil Nydahl ile tanıştırdı. İsveç Enstitüsü yayın başkanı bulunan Bertil Nydahl, Göteborg'ta filoloji yapmış, açık yürekli, zeki ve sevimli bir genç aydıdı. Bana İsveç'i tanıtip sevdiren, Stockholm'da müzelerden, filim studyolarından tâ tarihsel Drott-

ningholm tiyatrosuna kadar görülmesi gerekli yerleri götürüp gezdiren, Ingmar Bergman'a kadar birçok tanınmış insanla görüşmem konusunda büyük çabalar harcayan bir insan oldu. Yayımlı on beş yıl geciken bu antolojinin ilk tasarısı o günlerde orada üçümüz arasında düşünüldü ve kararlaştırıldı. Ama çeşitli nedenler yüzünden bu kitabı bir türlü gün ışığına çıkaramadım. Bertil Nydahl, zaman zaman bana yazıyor ve hattâ telgraflar çekip antolojinin akıbetini soruyordu... Olmadı, kitabı bir türlü -Lütfi Özkök ve ben- gerçekleştiremedik. Günlerden bir gün Bertil Nydahl'ın genç yaşta öldüğünü duydum. Arkadan ölüm olayı üzerine ayrıntılı haberler de geldi. Çok bunalımlı bir anında hava gazıyla intihar etmişti. Bıraktığı vasiyet mektubunda çözülmesini öngördüğü çeşitli işler arasında şu madde de yer alıyordu: Eğer bir gün Hüsamettin Bozok, bu antolojiyi basıp getirirse kendisine gereken ilgiyi arkadaşlarının esirgememesini rica ediyordu... Bunu, tam anlamıyla Avrupalı bir adamın kafa yapısını, hayatla ölüm arasındaki keskin çizgide bile ilişkilerinin sorumluluğunu nasıl kavradığını yurttaşlarıma göstermek için yazıyorum. Gözlerim biraz yaşlı olarak... Bu hayat dolu genç adam çoktan toprak olmuştur ama benim için biraz buruk, biraz acı bir anı olacak hep yaşayacaktır...

HÜSAMETTİN BOZOK

ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ

İsveççe, Cermen dillerinin İskandinav kolu kapsamında, Norveç ve Danimarka dilleri yanında yer alır.

İsveç şiiri de öteki İskandinav ülkelerinin şiirleri gibi, ana dilin arınıp özleşmesini sağlayan çağdaş yazarlarının çabaları sonucu kendine özgü bir kişiliğe kavuşmuştur.

İsveççenin sanat dili olarak hızlı gelişimindeki bir büyük etken de Finlandiyalı sanatçıların pek çoğunun ikinci ana dilleri bulunan İsveççeyi yapıtlarında tüm incelikleriyle kullanmalarıdır.

Yirminci Yüzyıl İsveç şiiri, sadece birkaç ustanın egemenliğini sürdürdüğü bir sanat alanı olarak düşünülemez.

Yeni çağın yazarları seslerini ilk kez 1890'ların şair kılıfına bürünmüş «manzumecilerine» karşı çıkışlarıyla duyurdular. Süslü-şairane-anlatışlara, aşırı duygululuğa önem vermeyişle belirlenen yeni akımın öncüleri çeşitli kişisel tutumlarına rağmen bir tek konuda sözleşmişcesine birleşiyorlardı : sadelik.

Bu dönemin ilk akla gelen isimleri **Bo Bergman**, **Vilhelm Ekelund** ve **Anders Österlig**'dir.

Bo Bergman'ın özelliği şiiri gündelik yaşama indirge-
miş olmasıdır. Kendisi küçük ve sıradan sözcüklerin alçak
gönüllü bir ustasıydı. Yine de yazdığı kısa şiirler içine bü-
yük etkisi olan yoğun bir lirizmi sığdırmayı başaramış-
tır.

Vilhelm Ekelund ise önceleri, doğup büyüdüğü İsveç'in
güneyindeki Skaane bölgesinin doğa güzelliklerinden esin-
lenerek şiirler yazmışken gide gide bu hüznü manzara gö-
rünüşlerini yansıtan atmosferden sıyrılıp yaşamın saf de-
ğerlerini konu olarak işlemeğe başlar. Ekelund'da güzelli-
ğe karşı duyulan hayranlık eski çağ felsefesinin derinliği ile
birleşip soylu ve pırıltılı bir şiire dönüşür. Serbest vezin
onunla öğrenülecek bir anlatım noktasına ulaşmıştır.

Anders Österling'in basit ve süssüz şiirinde de doğa sev-
gisi ağır basar. Ama kullandığı dil eski romantik aşırılığı
duygulu bir gerçekçiliğe çeviren olgun bir ustanın dilidir.
Österling gündelik yaşamın şiirsel yönünü de yakalayıp be-
lirtmek yolunda aşırı çaba göstermiş ve bu yanı ile modern
İsveç şiirinde pek çok genç sanatçıya önderlik edip etkili
olmuştur. Örneğin: Stockholm'un yoksul çevrelerini -gös-
terişe kaçmadan - şiirlerine konu seçen **Erik Lindorm'u** baş
izleyicilerden biri olarak burada belirtebiliriz. Österling,
1909 yılında yazdığı «Günümüzün Şiiri» adlı incelemesinde
şairlere «pazar günü kılığı özentisinden» yani züppece dav-
ranışlardan uzak durmalarını öğütler. Ne var ki Birinci
Dünya Savaşı sırası ve iki savaş arası dönemde ortaya çı-
kan şairler için yoksulluk, tehlike ve heyecan dolu sıradan
bir gün törenlik giysilerin kaskatı kıldığı «tekdüze pazar
yaşantısından» çok daha ilginç olmaya başlamıştı zaten.

Değişik kişilikleri içinde evreni kaos haliyle soyunuk ve
ürküntü verici yanlarıyla yapıtlarında yansıtmaya çalışan
bu yeni kuşaktan **Don Andersson, Pär Lagerkvist, Edith Sö-
dergran, Elmer Diktonius, Bertil Malmberg, Erik Blomberg**
ve **Birger Sjöberg'i** sayabiliriz.

Pär Lagerkvist İsveç şiirini düşünce ve biçim bakımın-
dan yenileyenlerin başında gelir. Amacı şiirlerine sadelik
içinde anıtsal bir yapı kazandırabilmektir. 1913'de yayınla-
dığı «Sözcükler ve İmgeler Sanatı» adını taşıyan manifes-
tosunda çağdaş şiir için en ilkel formları örnek seçmeyi öne-
riyordu. Bu ilginç yazılı belgenin bir yerinde şöyle diyor
Lagerkvist: «Afrika'daki bir zenci kabilesinin olasıya basit

diliyle anlatılmış, tekrarlamaların tüm boğucu yoğunluğu ile bizi sersemleten bir ağıt - İşte en saf ve duygulu sanat! - Geniş alanı, ciddi ritmi ve egemen olmaya, devleşmeye yönelmiş imge gücü ile eski Azteklerin kudretli savaş tanrılarına düzdükleri ilâhiler - İşte en anıtsal sanat! -

Yeni şiir dilini ve stilini yaratanlardan bir başkası da Edith Södergran'dır. Finlandiya'nın İsveççe konuşan bölgesinde 1920 başlarında eski okulun yanı sıra yaşayacak ya da onun yerini alacak yepyeni bir şiir anlayışını ortaya atan Södergran, gururlu, ateşli ve bunalımlarla dolu iç dünyasını özlü bir söyleyişle lirik kalıplara döküyordu. O geleneksel biçimleri ve donmuş modelleri bir yana iterek korkunç hızla yer ve yön değiştiren esinlenmelere kendini bırakır; duyduklarını olduğu gibi özgürce anlatabileceği dizelere koşar.

Modernizmin önemli bir adı da yine Finlandiyalı olup İsveççe yazan Elmer Diktonius'dur. Diktonius'un şiirleri üzerinde Södergran'ın etkisi büyüktür. Ne var ki Diktonius daha aktif ve dışa dönük anlatımlarıyla yeni bir ufka yönelir. Bu ufuk sosyalizmdir. Başlangıçtan beri bilinçle sosyalizmden yana olan Elmer Diktonius bunu bir merhamet zorlaması sonucu değil, açlığın zorunlu kıldığı bir yol diye benimser. Onda modernizmin evrensel yaşama duygusu en yüce noktaya erişmiştir. Bir yandan savaşma ve haklarını elde etme arzusu, öte yandan lirik bir «insan ve doğa sevelik» sıcaklığı ile işlenmiş müzik dolu dizelerde Diktonius yeni Fin-İsveç şiirinin karakteristik temsilcisidir.

Birger Sjöberg de yeni İsveç şiirinin kuruluşunda adı anılması gerekli ustalardandır. «Frida'nın Kitabı» adlı yapıtında ince bir hicivle sıcak ve yürekten bir söyleyiş karışımı içinde kendine özgü karikatürlü bir anlatım yolu bulmuştur. Ama onun asıl kişiliğini «Buhranlar ve Çelenkler» kitabında görebiliriz. Sjöberg insanı son derecede etkileyen bu içten şiirler dizisinde anlaşılmaları her zaman kolay olmayan değişik imge ve sembollerle, hüznü ama insancıl bir yeryüzü şarkısı duyurur bize.

Çağdaş İsveç şiirinde 1930'larda ortaya çıkan iki ilginç sanatçı da **Hjalmar Gullberg** ve **Nils Ferlin**'dir. Her ikisi de yeni şiire önemli katkılarda bulunmuşlardır. Gullberg İncil'den esinlenerek yazdığı şiirlerinde karanlık bir açıdan gündelik yaşamın acılı, hüznü yanlarını kendi itirafları

ile iç içe sunar. Ferlin ise korku ve mizah karışımı bir garip havaları olan halk şarkıları ile yapmıştır ününü.

Soyut ya da güç anlaşılır şiirleri küçük görmeler sonucu kendilerine seçtikleri gerçekçi anlatım yolunda ilerleyen bu iki şairin yanı sıra daha çok Edith Södergran'ın izini sürdüren yeni şiirin başka soylu temsilcileriyle de karışlıyoruz bu çağda: **Karin Boye, Rabbe Enckell, Johannes Edfelt, Harry Martinson, Gustav Sandgren, Artur Lundkvist, Gunnar Ekelöf...** gibi.

Adı geçen bu sanatçılar ister primitivist ister sürrealist olsunlar, giriştikleri radikal çabalarla ileri ve aydın bir şiir ortamı yaratma düşüncesini paylaşıyorlardı. Gerçekten de İsveç şiiri, yenileşmesinde bu şairlere çok şey borçludur.

Karin Boye kısa süren yaşamı boyunca derinliği ve orijinalitesi olan «entelektüel» şiirler yazarak büyük ilgi toplamıştır. En mutlu anlarında bile iç dünyasının çaresiz sorunları üzerinde aralıksız düşünmelerinin sonucu, yaşamın yaratma güçlerine olan bağlılığını acılı, karmaşık bir tonla yansıtır. Onun evreninde aydınlık ve karanlık melekleri sonsuz bir savaş halindedir ve ona göre karanlıkta yer yüzünün moral dengesi yönünden en az aydınlık kadar gereklidir.

Edebiyat alanına «Fem Unga» (Beş Gençler) ortak yapıtı ile atılan beş şairden en güçlü ve soluklusu, İsveç dışında da ünü en fazla yayılmış olanı Artur Lundkvist'tir. Önceleri freudizm ve primitivism daha sonraları sürrealizm akımlarını destekleyen Lundkvist, ayrıca İsveç diline Sandburg, Elliot, St. John Perse, Lorca ve Neruda'yı da çevirilemeye kazandırmak suretiyle dolaylı biçimde etkili olmuştur.

Fem Unga topluluğunun çok yanlı bir başka sanatçısı da Harry Martinson'dur. Kendisi dünyayı boydan boya dolaşmış bir denizci olarak tüm yapıtlarında, yeryüzünün doğa ve insan görünüşlerine bilinçle eğilen olgun kişiliği ile karşımıza çıkar.

1940'ların şairleri olarak anılan **Erik Lindegren, Karl Vennberg, Maria Wine** gibi ustalar ve onların ardından gelen **Werner Aspenstrom, Stig Carlson, Sandro Key (Aberg), Göran Palm, Gösta Friberg...** adlarını aralarından seçip aldığımız en genç kuşak çoğunlukla karanlığın ve kötümserliğin türkülerini çağırır. Bu şairlerin yapıtlarında egemen olan karamsar hava karşımıza şiir diye gerçek ve düş ülke-

lerinden koparılıp bir araya getirilmiş çelişik ve bağdaşmaz elemanların çatışmaları sonucu doğan düşünceleri ve biçimleri çıkarır. Ancak okuyucu bu karşı çıkıştaki anlamsız ve ters görünümlere kendini kaptırıp hemen cesaretini yitirmemeli ve İsveç şiirinin bu en taze örnekleri hakkında önyargılarla küçümseyici kanılara ulaşmamalıdır. İlk kez bu şairlerin konularını böyle ele alışlarının nedenini bilmek gerekir. Gerçekten onların şiirleri bir kaos hali ve yokluklar içinde çırpınış dünyasının -iki büyük savaş ile yıkılıp yakılmış bir dünyanın- acı denemeleri üzerine kuruludur. Yaşadığımız çağın her şeyden kopmuş, çözülmüş, sahipsiz kalmış durumunu ancak onlar böylesine derinden duyarak anlatabilirlerdi.

Bu genç kuşak şairleri şiirlerinde bölük pürçük ve darma dağın biçimlerde anı ve çelişmelerle dolu esinlenmelerin âdeta bir radyografisini çizerler. Fakat her zaman olduğu gibi gerçek şiirin ölümsüz yanı bu karmaşık, şaşırtıcı, belli belirsiz dizeler içerisinde de bize kendini gösterip varlığını duyurabilmektedir.

ATÂ KARATAY

PÄR LAGERKVIST

(Desen : A. Arad)

1891'de küçük bir kentte doğdu. Bir demiryolu memurunun oğludur. Lise öğreniminden sonra Uppsala Üniversitesine girdi. İki yıl devam etti. Sonra Avrupa'nın büyük merkezlerini dolaştı. Şiir, tiyatro, romanla uğraştı. Zamanının yeni sanat kuramları üzerine denemeler yazdı. Birinci Dünya Savaşının etkisi altında kötümser yapıtlar verdi. 1940'da İsveç Akademisine üye oldu. 1951'de Nobel ödülünü aldı. Kırka yakın kitabı vardır. Uluslararası ününü «Cüce» ve «Barrabas» adlı romanlarına borçludur. Bugün İsveç halkınca Ulusal Şair olarak nitelendirilmektedir.

★ ON ALTI

BUNALIM

Aşk hiçliktir korku her şey.
Ey yaşamının ağır ezinci,
Günlerimi soğuk, kimsesiz yap,
Bunca güneşten sonra senin olsun karanlıklar!

Eğilip durma yanağıma
Üşümek, aç kalmak istiyorum ben.
Kıvanç dediğin nedir?
Korkunun verimi yanında..

★ ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ

YAŞAM

Ey yaşam, seni unutmayacağım ömrüm oldukça
Boğazıma sarıldığın o geceden beri.
Gençtim, körpeydim.
Gövdem sivilceli ve mosmor
Ellerin boğazımda zincirlenmişti.

Her gece yatağımın köşesinde
Dalıyorum o ıssız karanlıklara,
İnsanlar arasında yürüyorum korkuyla
Ellerin hep boğazımda.

Bir aralık boğulmam işten bile değildi
Kesik kesik sözcükler geldi kulaklarıma
Karışırken kara toprak kanıma.

N'olduysa işte o ânda oldu,
Duydum birden bire yaşadığımı,
Tüm ağırlığımca, tüm boyutumla,
İlk kez kuşkulandım o suskun boşluktan
Akarken taze kanım karanlıklar içine.

Ey yaşam, ömrüm oldukça seni unutmayacağım.
Boğazıma sarıldığın o geceden beri
Gençtim, körpeydim
Sivilceli ve mosmordu gövdem
Ellerin boğazımda zincirlenmişti..

★ ON SEKİZ

EDİTH SÖDERGRAN

(Desen : İhsan Aydın)

1892'de Petersburg'da doğdu. Rus devriminden sonra ailesiyle birlikte Raivola'ya (Finlandiya) yerleşti. Lise bitirme sınavlarına girerken babası öldü (1923), mali durumları bozuldu. Küçük bir bakkal dükkânı açarak yaşamının sonuna dek kendini annesine adadı. 1923'de babasından aldığı veremden öldü. Şiirlerini İsveççe yazan Fin azınlığındandır. İskandinav edebiyatlarının en büyük lirik kadın şairi sayılır. Rus şiirinin, Niçecilik ve Avrupa sembolizminin dalgalarını kendi duygusal dünyasında eriterek yarattığı kişisel sanatı sayesinde bütün İsveç dili ozanları üzerinde silinmez etkiler bırakmıştır. Otuz bir yıllık kısa ömründe beş şiir ve bir de özdeyişler kitabı yazmıştır.

BİZ KADINLAR

Biz kadınlar ne kadar yakınız kara toprağa
Kuğu kuşundan sorarız, ne umar bahardan?
Kucaklarınız çam ağacı kütüklerini
Fal açarız güneş battığı sırada.
Birini sevdim, epey oluyor inanmıyordu hiç bir şeye.
Soğuk bir günde geldi, içi boş gözlerle
Ağır bir günde gitti, alnında unutuş.
Çocuğum yaşamazsa bilin ki ondandır.

★ ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ

ARADIĞIN BURDA YOK

Sakin ol çocuğum, yok aradığın burda
Salt gördüklerindir yar olan:
Orman, sis ve rayların uzanışı,
Çam ağaçlarını örten karlar bir de.
Belki uzakta, çok uzak bir ülkede
Meltemlerin estiği masmavi bir gök vardır
Duvarlarında güller, yollarında palmiyeler
Ama hepsi bu kadar.
Arama yok burda o sıcak dudaklarınla öpeceğin şey
Bilirsin, dudaklar da zamanla soğur gider.
Yürek her şeye bedeldir deme yavrum,
Deme boşuna yaşamaktansa ölmeyi yeğ tutarım.
Ne istersin ölümden?
Bir duysaydın gövdenden yayılan o kokuyu
Anlardin yılgısını kendi kendine kıymanın.
Zorunluyuz çocuğum, zorunluyuz sevmeye
Yaşamın upuzun sayrık saatlerini
Ve özlemin kısacık yıllarını
Bir aralık çöllerin çiçeklenmesi gibi.

★ YİRMİ İKİ

HAVALAR SOĞUYOR

I

Havalar soğur akşama doğru.
Elimin sıcaklığını iç
İç elimin kanını baharinkine benzeyen.
Tut elimi, tut beyaz kolumu
Al, dar omuzlarımdan taşan isteği.
Ne tuhaf olacak, böyle suskun bir gecede
Duyamak nefes alışını göğsüm üstünde.

II

Erkeğimi ilk kez bugün gördüm
Sarsıldım tanır tanımaz.
Ve duydum birden bire ağır elini
Hafif çelimsiz kollarımda..
Hani, nerde kaldı o bakirelik gülüşüm?
Nerde, o kurumlu kadınlık özgürlüğüm?
Daha şimdiden başladım duymaya
Titreyişini güçsüz gövdem
Ve gerçeğin sert sesini
O sevgili düşlerime, canım düşlerime karşı..

III

Bir çiçek aradın
Bir yemiş buldun.
Bir kaynak aradın
Bir deniz buldun.
Bir kadın aradın
Bir ruh buldun.
Küskünsün gene de.

ELMER DİKTONİÜS

(Desen : Stig Asberg)

1896'da Helsinki'de doğdu ve 1961'de öldü. İsveççe yazan Fin azınlığındandır. Babası matbaacıydı. Fransa, İngiltere ve Çekoslovakya'da edebiyat ve müzik eğitimi gördü. «Ultra» ve «Quesego» dergilerinin kurucularındandır. İlk şiir kitabını 1921'de yayımladı. Müzik ve edebiyat üzerine eleştiriler yazdı. Önceleri, politik anlamda kışkırtıcı şiirler yazmışsa da sonraları doğa ananın kucığına dönmüştür. Van Gogh, Sibelius üzerine «ode»ları ve Paris'in minyatür estantaneleri kalbur üstü bir nitelik taşır.

ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ ★

★ ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ

ATLI KARINCA

Yaşamı bugün gördüm,
Çocukların atlı karıncasına takılmış
Rue de la gaité'nin köşesinde.
Domuzlar, bisikletler, timsahlar,
Kazlar, otolar, balinalar..
Binmişler topuna çocuklar
Kimi gülüyor kimi ağlıyordu
Lâternada çalarken Sincap Marşı.
Etrafta dönen her nesne,
Çocuklar ve eşyalar
Hem ağlıyor hem gülüyordu
Yükselirken gökyüzüne bacalardan
İnce sıska bir duman.

GRECO'NUN GETSAMENE'Sİ

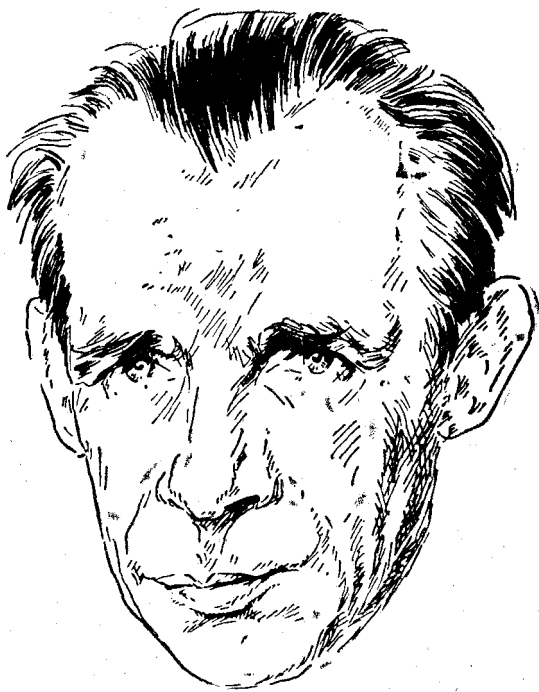
İnce İsa uyanık
Havariler uykuda
Sıra sıra, yan yana
Yorgun tavşanlar gibi.

KANDİNSKY'NİN «NATURE MORTE»U

Elma nerdeyse hokka olmuş
Fonu nerdeyse bir cam gülle
İki çizgi titremekte heyecanla
Sevişerek bir kırmızı mürekkep lekesinde.
Röntgeni alınmış bir kol,
Yırtık bir iskambil kâğıdı.
— Maça kızı — ha, demek
Ortalığı karıştıran ol.

NİLS FERLİN

(Desen : Margareta Sylwan)

1898'de Karlstad'da doğdu. 1961'de öldü. Babası gazeteci-ydi. Orta öğrenimini tamamlamadan yaşamın her çeşit arka sokak serüvenine atıldı. Hammallıktan tellâllığa, tay-falıktan gezgin tiyatro şaklabanlığına dek yapmadığı iş, girmedığı delik kalmadı. Kabareler için şarkılar yazdı. Bu ona halk arasında umulmadık bir ün sağladı. Değerli birçok edebiyat ödölüne hak kazandı. 1945'de evlendi. İsveç'in son bohem şairidir. Şiirlerine gülerken ağlayan palya-çonun melodramını soktu. Bir Danimarkalı eleştirmene göre o, Şarlo ile Hamlet'in bileşimidir. Kitapları en aşağı on bin basıldı, bu insanı kıt ülkede. Yalnız şiir ve şarkıyla uğraştı. Sanatını halktan aldı, halka verdi.

ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ ★

★ ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ

BİR DUVAR ARASINDAN

Say bakalım bine kadar, bin bire, bin ikiye
Uykun tutacak mı, ey Yohannes Efendi?
Bir de uyku hapı al, Piramidon markalı
Belki daha iyi gelir, canım Yohannes Efendi.

Seninki de yaşamak mı? Sanki ortaoyunu,
Bilemedin acılı ya da sonsuz güldürü.
Dışlerin mi ağrıyor, için mi karardı?
Yoksa kara sevda mı, ey Yohannes Efendi?

Demek yalnız ruhun, mesele yok öyleyse,
Apandisitten farkı ne, bak Yohannes Efendi,
Aldırttın mı bir kez, gel keyfim gel!
Uyu uyuyabildiğin kadar, ilâhi Yohannes Efendi.

OLABİLİRDİM

Ben bir serseriyim ama
Bir papaz da olabilirdim,
Bir patr n da olabilirdim,
Bir köylü de, bir öküz de.

Bir kırlangıç da olabilirdim,
Bir atmaca, bir yılan da,
Bir  i ek de olabilirdim,
Ya da bir kitap sayfasına d   en yaz ya muru.

Sözüm ona, doğu batıda ba lar
Kuzey güneyde bitermi !
Daha ne l flar,  ıldırma  i ten değil!
Hele bir de kurumaya görsün bo azın

Dedim ya ben bir serseriyim
D   e kalka  yol alan.
Y re im, sıcak mı sıcak hamam k lhanı gibi
Soğuk mu soğuk, yoksullar evi sanki.

KEŞMEKEŞ

Yaşamak denen bu keşmekeşte
Herkes bir yol tutturmuş gider.
Ve herkesin bir oyunu var, oynar
Kendine göre, ufaraktan..

Ne kadar gizlesek düşündüğümüzü
Ne kadar saklasak yaramızı, boşuna!
Yüreğimiz öyle çarpar ki
Sonunda o da aşınır gider.

Adımız kazınır kapılara
Gelen geçen görsün diye,
Bakarız sonra geçen günlere
İçi dışı boş sözlerle.

Yaşamak denen bu keşmekeşte
Kol kola yürür gideriz.
Ama bir de bakmaya gör,
Ne kadar ayrıdır dünyalarımız.

HJALMAR GULLBERG

(Desen : Margareta Sylwan)

1898'de İsveç'in üçüncü büyük kenti olan Malmö'de doğdu ve 1961'de Stockholim'un dışında büyük bir çiftlikte öldü. Babası tecimendi. 1927'de Lund Üniversitesini bitirdi. Stockholm'de Devlet Tiyatrosunun yönetim kurulunda ve Radyo Evinin tiyatro bölümü başkanlığında bulundu. 1940'da İsveç Kraliyet Akademisine üye seçildi. Yunan klasikleri yanında Şilili kadın şair Gabriela Mistral (1945 Nobel ödülü), F.G. Lorca ve Juan R. Jimenez'i (1956 Nobel ödülü) İsveççeye çevirdi. Halk ve burjuva sınıfının tuttuğu bir ozandır. Şiirleri birçok dillere özellikle Fransızcaya çevrilmiştir.

CENNET MASALI

İlk insana eşit, çıkıyorum karşınıza
Yükselerek topraktan, göbeğimde bağ olmadan
Anasız, babasız, kardeşiz.
Anlatılması uygun düşmeyen
Çok şeyler olacak bu arada,
Öyküsü denize atılmadan önce.
Geliyorum karşınıza geçmişimden çözülmüş
Burun deliklerimde yeni bir yelle.
Bunca kitabın üzerinde durduğu
Hayvanla melek arasında geçen her konuşma
Benim göğsümde oldu ilk önce
Bir kurtuluş ve gerginlik anında geliyorum sizlere
Kişiliğimi iyice kustuktan sonra.
Bir er künyesi gibi adımları taşıyorum
Boynumdaki ağır zincirde,
Bir gün bilesiniz diye — gövdeyi bulursanız —
Sizler için öldüğümü.

★ ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ

ÖZGÜRLÜĞÜN KOVULDUĞU YER

Özgürlüğün kovulduğu yere
Baharlar geldi gene
Çiçekler açtı gene
Ama kıvanç kayboldu.

Yabancınn bastığı yerde
Toprak sertleşir,
En sonunda otlar bile
Boyun eğer ezilirse.

Selâm çakar ökçe vurup
İkram eder gerekirse
İçkiyle kelepçeyi
Uzatırsan ellerini.

Kıvancın olmadığı yerde
Nasıl açar bilmem, nasıl
Şu aksi papatyalar,
Kim düşünür devşirmeyi
Özgürlüğün kovulduğu yerde?

RABBE ENCKELL

(Desen : A. Arad)

1903'de Finlandiya'nın Tammela ilçesinde doğdu. İsveç dilinde yazan Finlerdendir. Aynı zamanda ressam olan Rabbe Enckell, orta öğreniminden sonra İtalya'ya ve Fransa'ya uzun yolculuklar yaptı. «Quesego» dergisi yönetim kurulunda çalıştı. Birçok edebiyat ödülü kazandı. Bağımsız bir sanatçıdır. Bugün, devletin çağını kapatmış ünlü yazarlara ayırdığı, ormanlar içindeki Şair Evinde yaşamaktadır. Şiirleri, Japon estamplarının saydam doğasal renklerini taşır. Düz yazı olarak birkaç eleştirme ve bir de hikâye kitabı vardır.

★ OTUZ SEKİZ

I

Gitmek bin kat daha hayırlı
 Bir kapı ardında kalmaktan yavrum.
 Gitmek, kimsenin karışamayacağı
 Bir düşe bırakarak kendini.

Gitmek bin kat daha hayırlı
 Bir kapı ardında kalmaktan,
 Bir tutsaktın biraz önce
 Eşyaların içinde.
 Bir tutsaksın gene de,
 Cevap versin sor yüreğine!
 Gitmek, diyorum yavrum.
 Gitmek bin kat hayırlı
 Bir kapı ardında kalmaktan.

II

Dirilmek mi, eksik olsun öldükten sonra
 Yaşamak varken günlerin son ucuna dek.
 Ya o delice merak dünyayı tanımak için!
 Güneş altın bir şaraptır,
 Ay'sa saydam bir kuyu.
 Yüreğim vuruyor orman gürültüsü gibi,
 Şarkım taze, horozun ilk ötüşü.
 Öylesine mutluyum ki sanki sevgilim
 geçmiş

Güneş şarabıyla ıslanan otlardan.
 Böyle bir günde, hey hey
 Dünya ne denli yeni, yollar ne denli
 yumuşak..

CARL EMİL ENGLUND

(Desen : A. Arad)

1903'de doğdu, 1964'de Stockholm'de öldü. Babası komisyoncuydu. Halk Üniversitesinde okudu. Bakkal çıraklığından edebiyat piyangosu örgütçülüğüne dek iş hayatının birçok deliğine girdi çıktı. Bugünkü İsveç kitap endüstrisinde yazarların ekonomik güvenliğini sağlayan birçok sanat ödülünün doğuşuna en fazla katkıda bulunanlardan biridir. Bu alanda emeği yadsınamaz. Şiirleri insanla doğa arasına kurulan mistik bir köprüdür. Kişi oğlunu toplumsal koşullarla değerlendirir. Her şeye karşın, geleceğe iyimser gözlerle bakar. İlk şiir kitabı «Gryning» (Tan Yeri)ni 1925'de yayımladı. Ardında on beş şiir kitabı bıraktı.

ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ ★

★ ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ

BİR GÜN GELECEK

Bir gün gelecek
Hiç bir çiçek açmayacak,
Hiç bir kulak duymayacak
Hiç bir göz görmeyecek.
Kanı çekilecek her şeyin usul usul,
Gecenin gecedен haberi olmayacak.
Uzaklarda kalacak tüm anılar
Her başlangıç bir son olacak
Suskunun sildiğı bir sözcük gibi
Ölüm de yaşamak da unutulacak.

KÖR

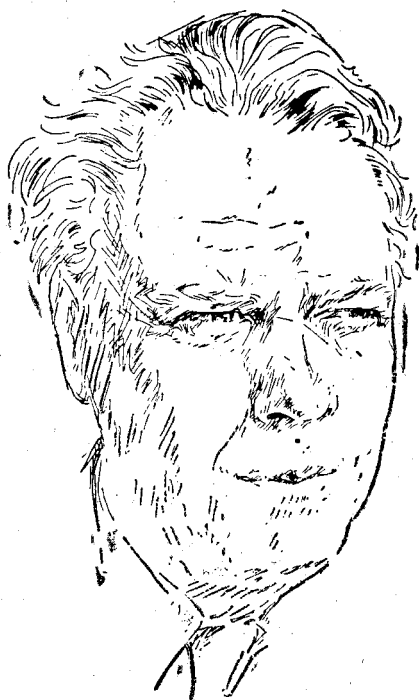
Kör oldu, ellerinde kaldı gözleri.
Kimse farketmedi yüzündeki boşluğu.
Yoluna devam etti, uzun sürdü yolculuğı.
Özgürlük, nerde kaldı özgürlük?
Hiç kimse sormadı, ne biçim yaşam sürdü,
Hiç kimse görmedi diktiğı fidanları,
Kimse bilmiyor hâlâ konuştuğunu göklerle,
Ekim ayında tarlalara çöken sislerle.
Hiç kimseden almadığı ve hiç kimsenin elinden
alamıyacağı
Sevince sımsıkı sarılmış bırakmıyor.

★ KIRK İKİ

SON BOMBADAN SONRA

Her şey durgun
Boşluğa kulak vermiş sonsuzluk,
Bahar Kaf dağının ardında.
Sessizlik sessizliğin içinde. Doğa susmuş.
Yobazlık ektiğini biçiyor,
Bilgi kendi izine saplanmış.
Hal hatır soran kimse kalmamış.
İnanç ve ışık!
Her şey susmuş evrenin tüm kavşaklarında,
Yıkık kentler üzerine bir yağmur çiseliyor şimdi.
Masal denen yaşam sönmüş son ateşle birlikte.
Korku son insanla birlikte yitmiş.
Erinçin o temiz, o lekesiz yüzü
Yansıtıyor saman yollarını dalga dalga

JOHANNES EDFELT

(Desen : Margareta Sylwan)

1904'de küçük bir ilçede doğdu. Bir subayın oğludur. Yüksek öğrenimini Uppsala Üniversitesinde tamamladı (1930). Üç yıl kadar öğretmenlik yaptı. İlk kitabını 1923'de yayımlamasına karşın ancak beşinci kitabı olan «Yüce Dua» (1934) ile kendini geniş çevreye tanıttı. Sanat dergileri ve gündelik gazetelerde eleştiriler yazdı. Yirmi yıl İsveç büyük elçisi ve Türk dostu ozan Erik von Post'un konuğu olarak memleketimize gelmiş, birkaç ay yurdumuzu dolaşmış ve dönüşünde Stockholm basınında Türklüğü ve kültürümüzü öven yazılar yazmıştı. 1969'da İsveç Akademisine üye olan Edfelt'in şiirleri geleneksel yapıda olup Alman filozofu O. Spengler'in kötümserliğini taşır. Bugün, Stockholm'un dışında bir göl kenarında sessiz sadasız, bağımsız yazar olarak yaşamaktadır. Yirmiye yakın şiir kitabı yayımlamıştır.

ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ ★

★ ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ

YAŞAM

Eğilmiş gecenin göğsüne,
Sarılmış bürünerek soluğuna,
Bakışında sevinin göğü
Kanında erinçin dalgaları.

Bulamadım anamın kollarını
Hiç bir ışığında günün.
O zengin saçlarını bırak da uça dursun
Çiçek kokusu içinde, yanaklarından.

Emek yerine taş verdi
Günlük yasası yoksulluğun.
İşte geldik Kabul'ün kapısına,
Ey Nyx, doyur yuvasına döneni.

Dilsiz ve adsız dinleniyorum
Kanınla birleşerek göğsünde.
Ateşte yanan semender gibi,
Denizde sallanan yosunlar gibi.

★ KIRK ALTI

EK

Yazdıklarım ne tutar hey,
Aklımdan geçenlerin yanında.
Asıl gerekeni atlayıp geçtim
Kimse tedirgin olmasın diye.
Ruhumun derinliğinde sezilen duygular
Varsın gizli kalsın orada.
Ve titrete dursun tüm benliğimi
Yayımlanmadıktan sonra.

Onun işi ava çıkan iblislerledir,
Yoksulluğun yıprattığı çocuklardır.
Bu yürekler acısıdır, göze de hoş görünmez,
Ekmek diye haykırışı gibi aç bir kimsenin.

HARRY MARTINSON

1904'de doğdu. Babası gemi kaptanıydı. Altı yaşında yetim kaldı. Sonraları, genç yaşta yaşamını sürdürmek için tayfalığa başladı. Dünyanın tüm limanları arasında mekik dokudu. 1929'da Stockholm'a döndü. Artur Lundkvist'in yönettiği «5 Gençler Antolojisi'nde adını geniş çevrelere duyurdu. Göçebe yaşantısını ekzotik renklerle dile getiren romanlar yayımlamaya başlayınca İsveç'in en sevilen yazarlarından oldu. Zamanının anti-militarist akımlarını benimsemesine karşın, Rus - Fin Savaşı başlayınca Finlilerin yönüne gönüllü yazıldı. Savaştan sonra her şeyden bıkararak elini ayağını çekti ve bugüne değin sertüvensiz bir yaşam sürdürdü. 1949'da İsveç Kraliyet Akademisine üye seçildi. Çeşitli edebiyat ödülleri aldı. Birçok üniversiteye fahri doktor oldu. Büyük yabancı dillere çevrildi. En ünlü eseri «Klockrike Yolunda» romanı ve uzayda yolunu yitiren bir hava gemisinin sonunu anlatan «Aniara» adlı şiir kitabıdır.

★ ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ

DENİZE YAKIN

Okyanusun gürültüleri şu anda,
Kumsallar üzerine yuvarlanmakta gülle gibi.
Geçiciliğin bayraktarı denen o kişi
Bu kıyıya ulaşmış,
Bu kumlara uzanmıştı.
Yersiz yurtsuz bir kıraldı o.
Salt bir gün sürdü önderliği.

BİLİNMEYEN DENİZ

Bilinmeyen denizde geçen her gün
Sürükler ardından sonu gelmez yarınları.
Çoğalır duyular kendiliğinden
Çevrilir kum bugünkü cama
Kavanozun içinde sıkışıp kalınır
Tıpkı kendi içine kapanan insan gibi.
Denizin sonsuzluğu benzer bir cezaevine
Gözler mavi duvarda çaresizce dolaşır.
Ölesiye kahreder uzaklık seni
Ey bu denizlerin külrengi tayfası!
İşte böyle yakınlık ve uzaklık arasında
Pusulayı şaşırır kalır kişi oğlu.
Tapınağı yıkılır, gemisi batar...
Yarat bu yüzden kendine bir düşünce sanatı
Gelecek yıllar için çılgılığını taşıyan
Dayanabilmen için o günlere dek,
Dayanabilmen için o illere dek.

ADSIZ

Ne güzeldi mevsimlerin buzlarda dolanışı
 Ve anısı sokakta yakılan çıraların,
 Yıllar geçse de içimizi ısıtır
 Yelde sağa sola savrulan isleriyle.

Ara sıra önemsiz olaylara tanıktık ;
 Kızağımızın kırılışı bayır başında
 Ya da fırıl fırıl dönüşümüz buz tutan gölde.

Clary! Senle ben ikimiz yalnızdık.
 Oturmuş sahildeki karlı fundalara
 İşemiştik içine, anımsıyor musun?
 Kahkahalar atmıştık birbirimize bakıp.
 O kış zehir gibiydi, her yerde raşitizm,
 Salgın hastalıkların bini bir para.

Clary! O hârika cin gibi gözlerinle sen
 O kış öldün, göğsün daha kabarmamıştı.

ARTUR LUNDKVIST

(Desen : A. Arad)

1906'da Güney İsveç'in bir köyünde doğdu. Babası rençberdi. İlk kitabını 1928'de yayımladı. 1929'da beş arkadaşıyla birlikte çıkarttığı «5 Gençler Antolojisi» ile adını geniş çevrelere duyurdu. Kendi kendini yetiştiren yazarların başında gelir. İsveç diline yabancı edebiyatları tanııtma bakımından kimse onun kadar katkıda bulunmamıştır. Rimbaud, Lautréamont, J. Joyce, St. John Perse, Lorca ve Pablo Neruda'nın çevirileri ve tanıtılmaları ilk kez onun elinden çıkmıştır. Dünyanın her yönüne uzun yolculuklar yapmıştır: Kuzey-Güney Amerika, Sovyetler Birliği, Çin, Hindistan, Afrika ve bu arada İstanbul v.b. İsveç'in en verimli yazarıdır denilebilir. Yolculuk günlükleri, romanlar, öyküler, eleştiriler ve yabancı yazar biyografileri yanında yirmi şiir kitabıyla yapıtlarının sayısı altmışı geçer. 1968'de İsveç Kraliyet Akademisine üye seçilmiştir. Genç kuşakların üstüne etkisi derin olmuştur. Toplumcu bir anlayış gütmesine karşın sanatında Freud'un ve gerçek-üstücülerin izlerini bulmak kolaydır.

ÖZLEYİŞ

İlona,
Düşlerinde bir başkası olursun
Benden uzak, kendinden uzak.
Bir yaralı kanat mıdır kumlarda sürüklediğin
Yoksa dalgalar mı arkandan gizlice vuran?
Yolunu mu şaşırdın kardan bir dünyada
Çelikten çanı vururken sessizliğin
Bir başka balığın yuttuğu balık mısın
Karnına yavaş yavaş kayıp
Öldüresiye tıkayan
Yoksa rüzgârın o korkunç diline karşın
Taş üstünde biten çiçek misin
Yoksa kendi içine kapanan
Ve uyanışı olmayan bir düşte
Salt düşen, durmaksızın düşen
Her hangi bir özdek misin?
Kime gülüyorsun böyle
Çocuksu yüzünle çıkınca ortava,
Kiminle savaştasın
Olgun yüzün altında?
Boynunda açan ne, bir gelincik mi,
Karışırken organlarımız birbirine
Aşkın yılan düğümüyle?

II

Yokluğunu duyuyorum İlona, kanıyor içim,
 Ey ağaç dokuları gibi sımsıkı kapalı ağız!
 Ey güvercinler geçtikten sonra kalan yeldeki alev,
 Ekin tarlaları gerisinde yaz sisleri gibi yiten
 göğüs,

Kendi yelkenlerinde boğulan gemi,
 Bir dövme gibi taş üzerine kazılan anı
 Sabah çiğiyle ıslanan çiçekten kirpikler,
 Bir çağlayan gibi ağır ateşten şehvet,
 Dil altında yas, salyada ekim,
 Hiç bir zaman kuramıyacağım ev, düştün dumandan
 bir ev,

Tüm bir kuşağın yitirildiği kandan liman,
 Bilinmez kentler üzerine yayılan bakır dumanlarında
 Yeni doğan ay ve kayaların profili ey İlona,
 Bir yusufçuk gözünde mahvolan ey mümkün hayat.

★ ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ

ZORLAMAYIN BENİ

Zorlamayın beni yadsımaya
Düşlerde görünen gerçeği
Gerçekte görünen düşü.
Zorlamayın beni
Kurt köpeklerinin tüylerini okşamaya,
Gazetelerle volkanları söndürmeye,
Dikenli kundura giymeye;
Çıplak ayaklarla salt ufka varmak mümkündür
Bir çocuk gibi, kucağında fidan taşıyan.
Benim işim değil betimlemek aç gözleri,
Olayların dizisinde kanlı sözcükleri silmek;
Ben tutuşmuş çıraları loş ve perişan odalara
atacağım,
Ezeceğim yaklaşan tüm bitleri,
Kıracağım otomatları zencilerin kara pamukluğuyla.
Bana göre değil urağanları dinlemek suların dibinde
Ahtapotları sümbüllerle beslemek.
Atlamasına atlarım, mahkûm bir kuleden ölüme,
Orman yangınına, bir mezar taşı kurtarmak için;
İçmesine içerim güzelliği, sıçanlı nehirlerden,
Kırlangıçlı bir akşam göğünün temel taşını atmak
için.
Ama gene de zorlamayın beni, gözlerimle gördüğümü
yadsımaya,
Bir bambu gibi diklemesine büyüyen tüzeyi,
Çam kozalaklarında sıcak sıcak kızaran
Ve bir şiiri kar kokan.

RÜZGÂRIN KİMLİĞİ

Olsa olsa bir anıdır şimdi o
 Ama gene de görülebilir belki
 Trenlerin dumanlarında tarlalar arasından geçen,
 Martıları andıran karlı çalılıklarda,
 Tutsak bir şahin gibi duvara tırmanan ağaçta,
 Fıskıran alevde açık pencerelerden,
 Bulutları kovuşturan gün ışığında,
 Göz yaşının tuzuyla katılaştı mendilde,
 Patatesin kabuğunda pörsüyen zamanda,
 Kopmıyan fırtınaların kırgınlığında,
 Rüzgârın salladığı idam iplerinde,
 Konuşmaya korkanların yuttukları salyada,
 Çapalanmış toprakta ekmek gibi parlayan

Gerçekler vardır, dokunsan yok olur çiy gibi,
 Böcekler vardır, bakınca yok olur iğneleri,
 Yaralar vardır kanamıyacak kadar önemsiz.
 Sınır vardır köpek yuvalarının gerisinde.
 Ve benim boğuştuğum sınır elma ağaçlarından ötede
 Gökler kaçırır kanatlara karşıdır,
 İnsanı yitiren sulara karşı,
 Tırnaklarda biriken zehirli tohumlara karşı,
 Boğuştuğum bir sınır var benim sözcüklerle.

Doğruluğuna doğru ardını bırakmayışım sevinin,
 Arayışım yay gibi bükülen kavakları,
 Sönmeyen ateşlerin özgür dağına
 Sudan merdivenlerle çıkışım,
 O doğruluğuna doğru gizli yemekleri izleyişim,
 Bembeyaz lambalarda ışıması göğsümün.

★ ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ

Öz canına kıyan iki başlı kartalın
Alnımın ardındaki kayalıkta dirilişi, doğru.
Yere inip, ateş etrafında hora tepen
Heykellere baskın verişim de doğru.
Doğruluğuna doğru, aramızdan çoğunun
Kendi çocuğuymuş gibi kara taşları sürükleyişi,
Köydeki üfürükçünün ineklerin memesinden
Eldiven yapışı doğru.
Doğru, deniz yolunu parmağıyla gösterişi
Tüten sular üstünde başı dönen bir çocuğun.

Bütün bunlar doğru, baştan başa doğru.
Ben bir görüntü tutkunuyum, doğru.
Cansız gövdelerin yatağından kaçtım, doğru,
Güzelliğin pembe kirpikleri altındaki
Durgun sulara istekle, kuşkuyla baktım, doğru.
Ama bir uyurgezer oldum sonunda, doğru.
Bundandır dolaşmam geceleyin garlarda
Vagonlar gıcırdarken ipek çiyler üzerinde,
Ve klinik mavisini bir ışık dökülürken
Şiir destesi olmayan kitaplığın üstüne.

Taşa gömülü bir düşünce değilim ben,
Titreşimden, akımlardan alırım hızımı.
Kendi varlığımı çizmek gelmez elimden,
Ben ağaçla bulutlar arasında görünürüm,
Ben toz biçimindeyim, arılarla doludur sabahım.
Aşkın yarısıyla kinin yarısını paylaştırmışım
Her şeye ve her yöne..

GUNNAR EKELOF

(Desen : Margareta Sylwan)

1907'de Stockholm'de doğdu ve orada 1968'de öldü. 1929 - 1930 ekonomik depremde çöken zengin bir ailenin çocuğudur. Babası borsa komisyoncusuydu. 1926'da liseyi bitirince Uppsala ve Londra'da Doğu dilleri ve Paris'te müzik öğrenimi gördü. «Spektrum» ve «Karavan» adlı öncü sanat dergilerini çıkardı. Çeşitli basın dallarında eleştirme-ler yazdı. Akdeniz kıyılarına gezileri oldukça boldur. Gençken, Paris'te, otel odasından çıkmayıp günlerce durmadan Stravinsky'nin plâklarını delice dinlediği dillere destan olmuştur. Ekelöf bugün, eski ile yeni kuşağın arasında biricik köprüdür. Her iki tarafın da saygısını kazanmıştır. Önceleri Fransız gerçek üstücülerinin etkisinde kaldıysa da çok geçneden özüne dönmüş, insana dönük bir doğa romantizminin diyalektiğini yaratmıştır. Ekelöf, insanları sevdiği için insanlardan kaçan bir tiptir. Burjuva yaşamından ve toplu-mundan nefret eder. Yirmi yıl önce düzenlediği «Baudelai-re'den Sürrealizm'e» adlı antolojisi genç kuşakların kutsal kitabı olmuştur. 1958'de İsveç Kraliyet Akademisine seçi-len Ekelöf, söylendiğine göre, Akademi salonlarına bir kere ayak basmıştır: o da sarhoş olarak. Dünya görüşü, gerçek sorununa dayanır. Ona göre şiir, bilincin alanını genişleten bir araçtır. 1965'de Türkiye'ye yaptığı iki haftalık bir yol-culuğun sonucu, Ayasafya ve Bizans sanatından esintili üç şiir kitabı vermiştir. Yirmiden fazla kitap bırakmıştır. Ekelöf, bugünkü İsveç edebiyatının hiç kuşkusuz, en büyük ozanıdır.

YAŞAMIN HİÇ BİR ÇEKİCİ YÖNÜ KALMAYINCA

Yaşamın hiç bir çekici yönü kalmadığı gün
İçimde öz suyun ve asidin yükselişi durduğu gün
Durgun bir yaşantıya vardığım gün
Kısacası, kendi kendime benzemiye başladığım gün,
— Bırakın beni gideyim!
Bırakın yaşayayım daha bir süre
Hür olarak başkalarına karşı,
Hür olarak kendime karşı!
Bırakın beni gideyim buralardan
Dostça ağaçlarla
Dostça denizle,
Taşlarla, yağmurla, güneşle
Hiç bir bağdan kopmadan,
Hiç bir şey istemeden, hiç bir suçum olmadan
Alıp başımı gideyim
Yalnız, yapayalnız!...

ŞİİRCİK

Taşın kafasında
Oyulmuş bir yumurta var
Yumurtanın içinde
Oyulmuş bir göz var
Bu gözün içinde de
Oyulmuş bir nebula var.

★ ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ

ÇAYIR PERİLERİ

Belki mavi bir çiçek
Ya da uzun bir yolculuk
İki göz iki çeşme
Yüreğimde yedi parmak...

GÜZLE GELEN

Rahat dur çocuğum, sakın ol ve bekle.
Bekle, yaban hayvanlarla gelen mucizeyi
Bekle, yıkılışını evrenlerimizin
Zaman denen nesnede hiç bir tat kalmayınca.
Sönmüş tüm yıldızlar süzülecek teker teker
Uyuyan adalara doğru
Ağaran güne dek, batan güne dek.
İşte o ân, ne gündüzün ne de gecenin olacak;
Güneş toprağa girecek, ay taşların içine.
Sönmüş yıldızları getirecek kömürden gemiler.
O zaman, ah işte o zaman
Kanayan kapılar kendini her olanağa açacak,
Kansız kapılar büsbütün kapanmış olacak.
Yeryüzünü kaplıyacak görünmeyen adımlar,
Havayı dolduracak işitilmedik sesler,
Kulakların zarı patlıyacak derin sular dibinde,
Kentler çökecek, çanlar susacak.
Ve evleri okşayarak geçen mucizeyle
Sonsuzlaşacak zamanın o ölçülmez hüznü
Ölü bakışlarında ve uyuşmuş ışıklarda.
Sen çocuğum, bekleyeceksin sen gene
Suskun, tedirgin, evrenin değişişini
Kılın kıpırdamadan ağaran güne dek,
Kılın kıpırdamadan batan güne dek...

★ ALTMİŞ İKİ

FAUN

Bir hayvan ruhu var bende
 O gözlerle bakarım sana.
 Şunu bil
 Ölümle ilişğim
 Salt güzellik uğrunadır.
 Fazla duygum yoksa da
 Gene onunla görürüm işlerimi.
 İğrenmek elimden gelmez
 Ama havlamayla melemeyi beceririm.
 Eğer görürseniz tiksindiğimi bir şeyden
 Bu, gövdenin kapsadığı anlamdandır..
 Ya da bir istek,
 O da aynı hesaba gelir.
 Sakın ruhumu gövdemde arama.
 O, tedirginlikle kendini gösterir.
 Gizli düşüncelerim var sanma,
 Onlar sana özgüdür, ey insan!
 Zıt uçlarda bulunmaz,
 Aralarda görünür
 En çok üstüne titrediğin değer:
 Ruhun koşulu tedirginlik..

ERIK LINDEGREN

(Desen : Margareta Sylwan)

1910'da İsveç'in en kuzey kenti olan Luleo'da doğdu. 1968'de Stockholm'de öldü. Babası makine mühendisiydi. Orta öğreniminden sonra 1930'da başkente geldi. Çeşitli dergi ve gazetelerde eleştirmenlik etti. Büyük ödüller aldı. 1962'de İsveç Kraliyet Akademisine üye seçildi. 1942'de editör bulamayıp parasıyla bastırıldığı «Yolunu Yitiren İnsan» çağının Ars Poetica'sı oldu. Modern İsveç soyut şiirinin babasıdır. Genç kuşaklar üzerine etkisini sürdürmektedir. Klasik gelenekle gerçek-üstücülüğü başdaştırmaya çalıştı. Az yazdı, özlü yazdı. Topu topu dört şiir kitabı vardır. T.S. Eliot'u, St. John Perse'i İsveççeye çevirdi. Son yıllarını opera librettoları yazmakla geçirdi. 1940 ile 1950 yıllarının en ağır basan ozanıdır. İçkiye kurban gittiği söylenir.

BLUES

Mutfakta ve mahzende
Ey kara delik
Rüzgârda sessizlikte
Ey deli fişek

Bulutta ve sokakta
ey huysuz fidan
Gözlerde aynada
Ey idam ipi

Barlarda ve tezgâhta
Ey aşkın dumanı
Fısıltıda gölgede
Ey beyaz kemik

Bıçakta ve yürekte
Ey can veren çığlığın
Toprakta yıldızlarda
Ey can veren çığlığımız.

DURUM SIFIR

Nedir böyle içimden boşalan
Benliğimi bırakıp giden
Dumanımsı şey
 Eski evin yerinde
 Şimdi yeller esen
 Bu numarasız sokakta
Nedir benden arta kalan
Sonra batan
Bu taşımsı ağırlık
 Taş üstünde duran taşın içindeki taş gibi
 Çekimini yitirmiş
 Yiğit ufuklar gibi
Ben de bir zamanlar tuttum
Çocuk gibi elinden
Yaşam denen inancımın
 Burada
 Şimdiyse
 Batan bir taş
 Döne döne yükselen bir duman
 Ve dağa meydan okuyan
 Bir piç kurusu.

★ ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ

ARİOSO

İçimizin bir yerinde bir aradayız hepimiz,
İçimizin bir yerinde aşkımız tıkanmış.
Bir yerde

Ah bir yerde

Tüm trenler gitmiş, tüm saatler durmuş
İçimizin bir yerinde topumuz bir aradayız,
Hep birlikte yaşıyor, değişiyoruz hep birlikte.
Senin içine girip sana karışıyoruz;
Sonra ateş, sonra kar, dalga oluyoruz sonra.
İçimizin bir yerinde kemiklerimiz tuzlaşmada,
Arama ve kuşkunun yakıcı açlığından sonra
Yadsımanın kayışına dek

Onaylanan çekilmeye dek.

Ey avuntu bulutu!

İçimizin bir yerinde
Tuzlaşan kemiklerin ılgımla birleştiği yerde
Fıskırmada uzaklardaki güven dalgalar örneği
Bir köpükte yıldız gibi yansıtmaktasın uzağımızı
Bir köpükte yıldız gibi yansıtmaktayım uzağımızı
Düşün maskesini düşürdüğü her anda sen
Gövdemden kayan bir yaraya girmektesin
Yeniden geriye dönmek için yeniden
Yeniden bana dönmek için yeniden
İçimizin ta dibine, senden fazla sen olana dek..

★ ALTMIŞ SEKİZ

KARL VENNBERG

(Desen: Margareta Sylwan)

1910'da İsveç'in göbeğinde küçük bir kasabada doğdu. Babası reçberdi. Orta öğrenimini mektuplaşma yoluyla yaptı. Yüksek öğrenimini Stockholm ve Lund Üniversitelerinde tamamladı. Bugün devletin yarı resmi gazetesi olan Aftonbladet' (Akşam Gazetesi)'in edebiyat ve kültür sayfalarının sorumlu yönetmenidir. Kuzey ülkelerinde günlük her gazetenin üçüncü ve dördüncü sayfalarını edebiyat ve kültüre ayırması çok eski bir gelenektir. Bu sayfaların kitap satışı ve ödül veren kurumlar üzerinde oynadığı rol pek önemlidir.

1940-1950 yılları arasına kötümserlik, boğuntu ve saçmalık damgasını vuran kuşağın, Erik Lindegren ile birlikte elebaşılığını yapmıştır. Son yazdığı şiirlerinde bile o karanlık yılların etkisi silinmemiştir. On bir yıl sustuktan sonra geçen güz mevsiminde piyasa sürdüğü «Metroda Yedi Sözcük» adlı şiir kitabı Kuzey Uluslararası Edebiyat Ödülünü kazanmıştır. Genellikle şiirlerine dinsel kaygı ağırbasar. Bugüne değin on şiir kitabı yayımlamıştır.

TOPUMUZ ELDEN GELENİ YAPTIK

Topumuz elden geleni yaptık
Homurdanmaya hakkı yok kimsenin
Oturmasını becerdik sabırla
İskemlenin her türlüüne
Yattık eşlerimizle sırası gelince
Aşınırdırdık başka eşikleri gerekince
Kimimiz banyoda kazandı diriliğini
Kimimiz kilise törenlerinde

Şatafatsız günlerle geçen yaşantımız
Bir ışığa döndü gökkubbede
Şimdi bir ses ki gelir uzaktan
Bildirir emekliye ayrıldığımızı
O sonsuz varlığın adına acımadan

★ ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ

YAKINLARDA BİR TELEFON OLSAYDI

Yakınlarda bir telefon olsaydı
Hastaneye haber verirdik
Ya yetkisiz birinden salık bekler
Ya da elinden artık bir şey gelmeyen
Bir doktora baş vururduk

El altında bir sedyemiz olsaydı
Belki yola çıkar otomobil beklerdik
— Benzini bombardıman uçaklarına gitmemişse —
Ya da bir köylü arabası
— Atlarına ordu el koymamışsa —
Ya da yedek bir sedye
Kaputtan veya değnekten
Bir kilimcik olsun birkaç dal parçasıyla
Gene bir şeyler yapmak mümkündü o zaman
Ama içimizden kimsenin ne kaputu kalmış ne de
kilimi

Diyelim ki sedyemizle kaputumuz var
Tedavimiz de işe yaramış olsun
O zaman yaralıyı yarasız yerinden tutup
— Yarasız yeri kalmışsa —
Altına ottan bir düşek yapar
Sırtından doğrultmaya çalışırdık
Ama madem ki yaralı hem sırtından vurulmuş hem
ensesinden

★ YETMİŞ İKİ

O zaman yanlamasına yatırmaya uğraşır
 Taşımaya çalışırdık yarasına dokunmadan
 Ama madem göğsünden de vurulmuş
 O zaman da bir biçimini bulup yarı yanlamasına
 yatırmaya çabalandık
 Hem genişliğine vurulmuş hem de uzunluğuna gel
 gelelim
 Tek çare bacaklarını kalçalarına dek bükmek
 Ve yavaşça taşıyabilmek incitmeden
 Tüyük gereğince
 Başı ve bacakları yukarda
 Zaman uygun düşmese de durum bunu gerektiriyor
 Ama ortada ne sedye var ne de görünürlerde bir yol
 Ne otomobil ne araba
 Ne doktora telefon ne de hastaneye
 Gaz bezleri tükenmiş
 Pansımından haberimiz yok
 Üstelik durum yüzde yüz umutsuz
 Kan kaybı hesapsız
 Acısı yürekler paralayıcı
 Gene de yardıma kalksak tüm bunlara karşın
 Mitralyözler bizi de biçecek
 Parasını versek bile
 Yok morfin can çekişene

Çarpış babam çarpış bir ceset uğruna
 Ve gömme hukuku adına
 Çürümüş organlarını
 Batı kültürünün

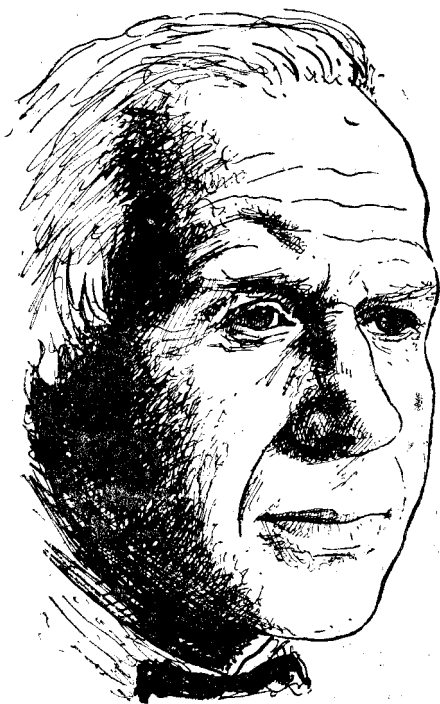
★ ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ

ARTIK KALABİLİRSİN

Artık kalabilirsin. Alnına düşen saçları
Tarayabilirsin. Sönen sular üzerinde
Bakışlarını kaydırabilirsin. Adımlarını
İzleyen o çığlık, korkunun
Yankısıdır. Otları tutuşturan kızıl parıltı
Ne savrukluktur ne de yangının sonudur;
Gün ışığının sinsi sinsi kaçıdır bu.
Doğmamış düşler gibi yarandan yükselen duman
Korkusuz ve gölgesiz yiter yavaş yavaş..
Ne kadar yaklaştığını biliyor musun hesap
gününün?

★ YETMİŞ DÖRT

OLOF LAGERCRANTZ

(Desen : A. Arad)

1911'de Stoçholm'de doğdu. Varlıklı ve soylu bir aileden gelir. 1933'de Stockholm Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi. 1951'de doktorasını verdi. Evlidir. Çeşitli dergi ve gazetelerde eleştiriler yazdı, antolojiler çıkarttı. Bugün kuzeyin en büyük gazetesi olan Dagens Nyheter (Günün Haberleri)'in baş yazarıdır. Birleşik Amerika, Sovyetler Birliği ve Çin'e uzun yolculukları vardır. Yeni çıkan bir şiir kitabını tek bir eleştirisiyle kısa zamanda tüketecek bir yeteneğe sahip olduğunu birçok kez tanıtlamıştır. Önceleri, geleneksel okula bağlı anlayışta şiir yazmışsa da sonraları yalın, temiz ve alaycı bir dile dönmüştür. Ozanlığı yanında keskin ve duygulu biyografileri ve günlükleriyle de tanınmıştır.

AGNES CHARLOTTA

Kimse mezarıma gelip bakmıyor
Anmıyor adımı canı gönülden.
Seslenmiyor yaşayan o canlı sesiyle
Bu ölüm ülkesinin karanlığına.
Benim de genç kızlığım vardı bir zamanlar
Saçlarım örgülü omuzlarıma değin
Püfür püfür eserdі sessizlik
Kapısı önünde yatak odamın
Gün ışığı vururdu ebruli halıya
Ve büyüüne gamsız çocukluğumun
Annemi görürdüm aynanın karşısında
Saçlarını tararken düşsel bir tebessümle.

BEKLİYORUM SENİ

Tüm bu belâlar sana değil bana dönük.
Kızgın bir karanlıkta geçiriyorum günümü,
Bulunmayan bir suyu havalandırıyorum.
Yalnız anlayanlar dinlemesini biliyor.
Yalnız görmüş olanlar görmesini beceriyor.
Seni, verdiğim söz üzere bekliyorum.
Bir gün geleceksin
Ve anacaksın burasını.
Hiç olmazsa o zamana değin.
Dostça ayrılmasını bilelim.

★ ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ

SAMUEL BECKETT'E

Selâm sana, üstat!
O iki küpte yaşayanları düşünüyorum
İçimi açtı soylu konuşmaları
Gazın alevini kısıtınız.
Tavus kuşunun tüylerini soydunuz.
Çöplüğe attınız korseleri.
Yedi sıska öküz yedi yağlı öküzü.
Yedi cılız başak yuttu olgun başakları.
Takla attı iki serseri söğüt ağacı altında
Ayaklarının ter kokusu yayılırken ortalığa.
Bundan böyle, bana göre değil törenle açmak.
Sergi saraylarını, sirkteki at numaralarını.
Değeri ölçülmez bir hizmette bulundunuz bizlere.
Bu akşam, sayın üstat.

MAÇA KIZI

Acını koz olarak kullanma.
Bırak her renk eşit olsun birbirine.
Başımı saygıyla eğiyorum yere
O mutlu tebessümü için
Ey benim maça kızım.

★ YETMİŞ SEKİZ

MARIA WINE

(Desen : A. Arad)

1912'de Danimarka'nın başkenti Kopenhag'da doğdu. Öksüzler yurdunda büyüdü. 1936'da İsveçli yazar Artur Lundkvist'le evlenerek Stockholm'a yerleşti. Kocasıyla birlikte uzun deniz aşırı yolculuklarında bulundu: Latin Amerika, Küba, Hindistan, Sovyetler Birliği, Çin ve bu arada kısa bir İstanbul selâmı...

Şiirlerinde kadınlık duygularını ve özgür aşk düşüncesi-
ni bilinç-altı ışığından geçirerek Freud'çu bir açıdan dile
getirir: Yirmiden fazla şiir ve hikâye kitabı yayımlamıştır.

KARA YELKENLE DOĞAN

Ne bir kuş
Ne bir yel
Fırtınanın etrafında
Sonsuz kardan bir ova.
Ne bir yel
Geyik ardından.
Ne bir yankı
Kara mermiden.
Yüreğimin kordan saati etrafında
Boğulan bir suskunluk

Ne bir kıvanç dalgası
Ne bir hüznün duygusu
Salt uykunun beyaz yasası.

BİR HEYKEL OLMAKTAN BIKTIM

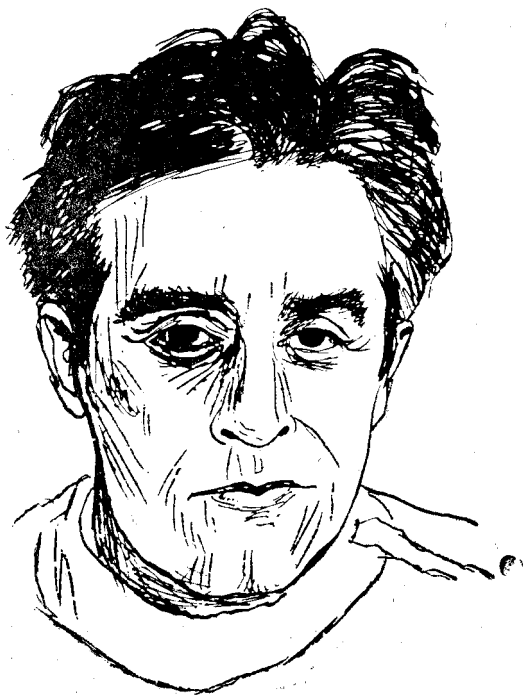
Bıktım artık bir heykel olmaktan
Kimsenin göremeyeceği bir hiç olmak istiyorum
Gövdeme bakan hayran hayran
İnsanlardan da bezdim artık
Hani açık ağızları, dilsiz gözleriyle
Taştan ayaklarıma sürünenlerden.
Ve adi düşünceleriyle aynalarda
İliklerime değin beni üşütenlerden.
Yüz yıllardır dinledim
Zaman denen kanlı oku,
Öldüren, öldüren, salt öldüren.
İnsanların gizlerini, kuşların gizlerini,
Mevsimlerin gizlerini durmadan dinledim.
Gizler, gizler sonu gelmeyen gizler,
Tekrarlana tekrarlına içi boşalan gizler.
Bıktım artık bir heykel olmaktan
Taş yüreğim, tulu, perişan.
Hiç bir küreğin kazmakla varamıyacağı
Yerin altına girip yitmek istiyorum,
Toprakla birlikte şarkı söylemek istiyorum,
Toprak yemek istiyorum,
Toprak olmak istiyorum..

BAŞLANGICI GERİ ÇAĞIRMA

Geri çağırmaya heveslenme başlangıcı
Bakarsın yaklaşır son,
Ama son diye bir şey yok ki,
Salt geçişler var.
Işıktan karanlığa
Karanlıktan ışığa.
Bir de sen varsın büyüyen,
Hiç durmadan büyüyen.

WERNER ASPENSTRÖM

(Desen : A. Arad)

1918'de İsveç'in Norrbärke kasabasında doğdu. Babası rençperdi. 1941'de halk ortaoklunu, 1945'de Stockholm Üniversitesi'ni bitirdi.

1940-1950 arası kuşağının en ince ozanlarından. Evlidir. Stockholm'de oturur. Birçok edebiyat ödülü kazanmıştır. Roman ve hikâye türünde olduğu gibi çocuk edebiyatında da başarı göstermiştir. Tiyatroya da el atmıştır. Ama her şeyden önce şairdir. Birçok şiirleri büyük dillere, özellikle Fransızcaya çevrilmiştir.

★ ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ

HAMLET İLK PERDEDE ÖLECEKTİ

Haydin bir şeyler söyleyin ey suskun dağlar
Konuşun biraz
Bir şeyler anlatın
Boşaltalım içimizi
Bakkala gelen kadınlar gibi
Havadan sudan söz edin
İliklerimize işleyen soğuklardan söz edin
İçimize kapanıp kendimizle konuşmamız
Yitirir, bunaltır, öldürür bizi
Gölün tüm suyunu yutan
Bir balık gibi bayat kokar
Kendi kendimizle konuşmak.
Hamlet ilk perdede ölmeliydi
Anlatın bir şeyler
Bir söz söyleyin
Hiç olmazsa aranızda konuşun, n'olur!

BEKLEDİĞİNİZ
VAROŞLARDAN GEÇMEYECEK

Parlak, ayazlı bir ekim gecesinde
Kuzey ufkunu yarıp aşağı inerken vaşaklar
Halk toplandı alanlara diz çökerek
Çevreyi görebilmek için suskunluklar içinde

Ve siz, neden kesiyorsunuz dış mahalle yollarını
Beklediğiniz nasıl olsa geçmeyecek oradan.

KIŞ MASALI

Uzatmışım elimi, bir türlü ulaşamıyorum
İskemlene, dudaklarına, gözlerine
Sonsuzda görülen kıyılardır şimdi
Oysa kar fırtınası salt aramızda kopmakta

Bir bak, odamı nasıl dolduruyor kar
Yuva kuran ak kuşlarla birlikte
Ve her şey yitiyor sonunda
Adalar batıyor, sessizlik başlıyor büyümeye

Sokaktan gelen gürültü ağır usul sönüyor
Uçuyor yaprakları ağaçların
Sokaklar, kaldırımları söküp atıyor
Ve tam zamanında çalışıyor saatler

Kar kaplıyor odamdaki aynaları
Vazodaki leylâkları
Mandolinin tellerini
Ayaklar kösteklenmiş
İçimizde uzak illerin özlemi
Kardan bir mezarlık yükseliyor
Yakında gömülecek olanlar için.

Elimi uzatmışım, bir türlü ulaşamıyorum
İskemlene, dudaklarına, gözlerine.
Ayazdan donmuş bu çıplak duvarlar
Bir gün gelecek anlatacak sizlere
Kapanmanın mutsuzluğunu buz tutmuş bir denizde
Kardan öyküsüyle kış masallarında

STIG CARLSON

(Desen : A. Arad)

1920'de İsveç'in batısında Falköping kasabasında doğdu. 1970'de Stockholm'de öldü. Babası yapı işçisi idi. Orta öğrenimini 1942'de tamamlayınca basın hayatına atıldı. Gazetelerde sanat eleştirmenliği yaptı. 1953'de Şiir Dostları adı altında üye sayısı 15.000'i aşan kuzeyin en önemli şiir kulübünü kurdu ve ölünceye değin bu kurumun başında kaldı. Deneme, hikâye ve şiir antolojileri düzenledi. Şiirlerinde toplumsal görüş ön planda yer alır, ve umutla karamsarlık el ele yürür. Stig Carlson, zenci müziği ile ilkel sanatlara gönüllü kaptıranlardandır. On şiir kitabı yayımlamıştır.

YENİ YAKA

Sana, sessizliğin üzerinden sesleniyorum
Karşı yakaya.
Bir parçam hep benimle birlikte
Karşı yakada.
Nereye gitsem yolum sana çıkıyor
Karşı yakada

İçimizden bazıları serbest bırakılmalı
İşlerine yeniden başlasınlar
Sen onlardan mısın söyle
Onlardan mısın?

Elindeki taş gözlerimi kamaştırıyor
Elindeki taş koşullarını bildiriyor
Sessizliğin üzerinden
Yeni yakaya.

AYA YOLCULUK

Ama bizim de kendimize göre bir türkümüz var
Yeter ki yeliniz şişirsin yelkenimizi
Yeter ki haberiniz kentimize ulaşsın
Hangi ana karadan yollarsanız yollayın
Yardımanın yarı yolda olduğunu biliyoruz
Bırakmayın bizleri böyle
Kayalarla fosiller arasında donmaya
Bu buzdan soğuklar içinde.

Biz geleceğin yolu üzerindeyiz
Biz özgürlüğün yolu üzerindeyiz
Hey duyuyor musunuz
Biz özgürlüğün geleceğine çıkan yol üzerindeyiz.

KOZARA

Unutmak mı ne gezer unutmak
Erkeklerin gözlerine bir bakın
Kadınların gözlerine
Hepsi onunla dolu.
Böceklerin haykırışına
Ağaçların feryadına
Hepsi onunla dolu:
O işitilmedik gerçeikle
Ey benim tüm ölülerim

Uyanmak yok artık
Kozara'nın toprağı tümümüzün üstünde
Ama anısız yaşayacak.
Uyanmak dedim, uyanmak yok artık
Anlamak da yok
Sorunun cevabı nedeni de yok
İnanın kimseden lâf çıkmayacak
Arkanızdan gelenler için
Kozara'nın toprağı kurşun gibi
Kanınızda
Dilsiz ölülerinizde
Kozara'nın toprağı kurşun gibi

Her şey unutulabilir zamanla
Her şey
Ama çıkmasın aklınızdan o, çıkmasın!

Ölülerinize söz verdik
Başınıza and içtik
«Bu ulus yaşayacak».

SANDRO KEY - ABERG

(Desen : A. Arad)

1922'de Almanya'da doğdu. Aile zorlukları yüzünden çeşitli akraba çevrelerinde büyüdü. Yüksek öğrenimini Uppsala Üniversitesinde tamamladı. Bu arada tiyatroya merak saldı. İlk şiir kitabını 1950'de çıkarmasına karşın ancak kendini on yıl sonra tanıtabildi. Piyesleri İngiltere'de ve Almanya'da sahneye kondu. Bir de roman yazdı. Bunların dışında on şiir kitabı yayımlamıştır. Bugün Edebiyat Piyangosu Kurumunu yönetmektedir. Sandro Key-Aberg'in şiirleri, saçma ve zalim bir dünyada yaşayan küçük varlıkların sessiz ve iyimser aşklarını dile getirir.

DÜNYA BUNA DERLER

Sus
Sözcüklerinin arasından soğuk bir rüzgâr esiyor
Ben ağacım üşürüm
Gövdemi geceleyin
Ta uzaklarda çarpan bir yüreğin
Dalgaları yıkar
Bu yaşam benim
Kimsenin değil
Öldürmek senin elinde
Kırpiklerim arasında
Yıldızlardır nefes alan

Sana yaşam denen
Şu daracık yerden
Ve sonsuzdan söz ediyorum
Hani şu içinde gidip geldiğimiz
Titrek
Mum ışığından

SONJA AKESSON

(Desen : A. Arad)

1926'da İsveç'e bağlı Gotland adasında doğdu. Babası demiryolu bekçisi idi. Yaşamını sürdürmek için hizmetçilik, daktiloculuk, telefonculuk vb. yaptı. Bu gün Jarl Hammarberg adında somut şiirle (bir çeşit lettrisme) uğraşan bir şairin eşidir. Birçok ödüller ve burslar aldı. Ondan fazla kitap yazdı. Yergici, alaycı, yalın üslûbu ve dolaysız atılışlarıyla kendine haklı bir ün kazandırdı. Otomobile, makineye ve cilâlı görünüşlere önem veren orta sınıf İsveçliyi ve çevresini toplumcu bir açıdan incelemeye çalışır.

★ ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ

ARACILIK

İş eder misin kendine
Dişlerini sıkıp
Sövüp saymayı?

Yok öyle şey.

Tası toprağı toplayıp
Buralardan gitmek mi?

Yok öyle şey.

Aşka gelip savaş açmak
Tabak çanağa
Ya da yumruk atmak mermer aynalara?

Yok öyle şey.

At kendini denize
Vur usturayı damara?

Yok öyle şey.

Peki elin kalem de mi tutmaz,
Bir şiircik olsun yazamaz mısın?

Yok öyle şey.

FARE GİBİ

Bağdaş kurmuş soluk alıyorum
Mezarıma yakın.
Ha desem içindeyim,
Ha desem dışındayım,
Ha desem içindeyim.

Dışarda kar yağıyor,
Şimdiden eskimek istemiyorum,
Hiç istemiyorum

Dışarda kar yağıyor,
Öyle şairane öyle usul usul...

Yararı dokunur mu sağlığıma
Soluk alsam daha yavaş?

Ay, ne bu rüzgâr böyle!
İşte kapandı pencere birden
Bir tabutun kapağı gibi.

FOLKE İSAKSSON

(Desen : A. Arad)

1927'de İsveç'in kuzey karlarına düşen bir ilçede doğdu. Yüksek öğrenimini Uppsala Üniversitesinde tamamladı. Bugün Stockholm'da oturmaktadır. Şairliği yanında keskin eleştirileriyle de tanınmıştır. Avrupa, Birleşik Amerika, İsrail ve Hindistan'a uzun yolculuklar yapmıştır. Beşinci şiir kitabından sonra düz yazıya dönmüştür. Değerli şiir çevirileri ile antolojiler de düzenlemiştir. Son yıllarda siyasal ve toplumsal röportajlara yönelmiştir.

★ ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ

İLK ŞİİR

Pencere titredi
Yüreğim çarptı
İlk şiirim gelince dalga dalga
İnce bir soluk gibi
İlk şiirim gelince.

Kanatlarını vurdu, rüzgârı geçti
Yayıldıkça kapladı tümüyle tan yerini.
Seçti bayram giysisini düşen bir çığda.
Ufacık yapraklardan yaptığı armayı
Yeller aldı götürdü altından benleriyle.

Her yer suskundu, yollar uzundu,
Buzlar çözülüyordu, yıldızlar kırılıyordu,
Sözcükler akıyordu düşen sulara doğru.
Dünyanın batışına doğru
Pürüzsüz bir açıklıkla.

İKİNCİ DOĞUŞ

İsveç'in kuzeyinde bir çocuk
Mavi başını raylara koyunca
İşitti kilometreleri sürükleyen vagonları.
Kimdir bu yaratıklar yaşar böyle dalgalanan
evlerde?

Dinledi yıldızların akışını inen akşamla.
Gök kubbesinin çemberi bir devir daha yaptı
Pırıl pırıl dönen bir tekerleğin telleri gibi.

Ve aşağı vadide yankılar yandı söndü.

★ YÜZ İKİ

LARS FORSELL

(Desen : A. Arad)

1928'de Stockholm'da doğdu. Devlet arşivlerinde çalışan bir müdürün oğludur. Orta öğrenimini Birleşik Amerika'da bir kolejde yaptıktan sonra (1948) yurduna döndü ve yüksek öğrenimini Uppsala Üniversitesinde tamamladı (1952). Kuzeyin en büyük akşam gazetesi olan 'Expressen'e çeşitli makale ve eleştiriler yazmaktadır. Ezra Pound'un Cantos'larını İsveççeye çevirmiştir. Chaplin üzerine bir kitabı vardır. Ozanlığı kadar tiyatro kitaplarıyla de tanınmıştır. Edebiyat hayatına 1949'da 'Akıcılar' adlı şiir kitabıyla girip bugüne değin yirmiye yakın eser vermiştir. 1971'de İsveç Kraliyet Akademisine üye seçilmiştir.

ŞİİR

Bırak gelsinler...
Etkilesinler, değıştirsinler.
Sen daha yeni başladın işe.

Oysa her saatinde bir şiir var
Her dakkasında bir türkü
Yaşamının...

Bırak gelsinler
Atsınlar palavrayı
Ben benim, seni delice seviyorum...

Kulak asma, boş ver gelsinler
İster at üstünde avcı kılığında,
İster yayan, hacı kılığında.
Daha yeni başladın işe sen...

★ ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ

BÜYÜ

Gir içime, öl gemici!
Rüzgâr ol durmadan es!
Kanım ol, korkum ol, ölümüm ol benim!
Yeter ki yardım et, yola çıkayım.
Sonra kum yap beni canın isterse,
Toprak yap!
Ver elini gemici, merhaba!

Korkuyorum, çelimsizim
Önemsizim, püf deseler devrileceğim.
Gir içime bir ülke ol!
Rüzgâr ol, gül ol!
Yüreğimin kıyısına çarpıp kırılan
Dubaları, fıçıları duyuyor musun?

İçimde öl benim gemici!
Ki gün ışığına çıkabileyim,
Sözcüklerimi bulabileyim,
Sonra gelsin ölüm, yeter ona razıyım.

INGEMAR LECKIUS

(Desen : A. Arad)

1928'de İsveç'in güneyinde ufak bir kentte doğdu. Lund Üniversitesi edebiyat bölümünü bitirdi. 1961'de protestanlıktan katolik dinine geçti. Yeni Fransız şiirini en iyi tanıyanlardandır. Henri Michaux ile Léopold Senghor'u İsveççeye çevirmiştir. Resim sanatı üzerine yetkili makaleler yazmıştır. Ömrü 3 sayıyı aşmayan «Semender» adlı nefis bir sanat dergisini yönetmiştir. Bugün Stockholm ve Malmö basınında eleştiriler yazmaktadır. Önceleri Fransız gerçek - üstüçülüğünün etkisinde kalan Leckius ilk kitabını 1951'de vermiştir. Çevirilerinden ayrı, şimdiye dek altı şiir kitabı yayımlamıştır.

AYINLER

Yıkıntıdan bir ev kurdum kendime
Karanlığı sınırlandırmak için
Artık güneşe kimse ulaşamaz.

Üç gün üç gece deliksiz uyu
Bir çınarın altında

Gene üç gün üç gece
Uzaklığı dinle

Ancak böyle yenersin içindeki kuşkuyu.

KAYNAK

Uzakta.

Ta uzakta.

Öyle şapşal şapşal durma.
Daha da uzakta.

SVANTE FOERSTER

(Desen : A. Arad)

1931'de Stockholm'da doğdu. Babası ressamdı. Orta öğrenimini tamamladıktan sonra çeşitli meslekler denedi: reklamcılık, yazı işleri müdürü, caz müziği ve edebiyat eleştirmeni vb., Svante Feorster tam bir Stockholm çocuğudur. Ona karşı beslediği sevi, bizde Orhan Veli'nin İstanbul'a karşı duyduğu aşka benzer: hüznü, cinsel ve siyasal. Özellikle romanlarında kendine özgü yumuşak, yuvarlak ve atak bir dil yaratmıştır. Yabancı ülkeleri sık sık gezenler grubuna girer. Ondan fazla kitap yayımlamıştır.

★ ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ

SANTIAGO DE CUBA

Meltemli, dikenli, dar ve yosun kokan iskeleler üzerinde bir güz yaprağı gibi sallana sallana uçan mavimtırak bir güvercin görüldü. Vinçlerin çengel-leri ne de sivri kıskançları yakalayamadı onu. Göğün ta bir ucunda güneş kordan bir yumruktu. Gün ak-şama dönüyor ve saatler talaş parçaları gibi düşüyor-du.

Rüzgâr körfezi, kazana benzeyen körfezi yalaya-rak dolanıyor. Üstümüzde hava suskun ve durgun, Colombus'tan önceki günlerden bir gün...

NİNA'NIN TÜRKÜSÜ

Gece,
Issız durgun bir gece.
Yanımdasın.

Islak çimenlere düşen
Olgun erikler gibi kokuyorsun.
Şu anda yeryüzü içimizde büyüyen bir uzaydır.

Dışarda sözcüklerin türküsü
Saatleri anlatır arkamızda bıraktığımız
Sesleri kulağımıza gelmeseydi.

LASSE SÖDERBERG

(Desen: İhsan Aydın)

1931'de Stockholm'da doğdu. Zamanında ün yapmış bir gazetecinin oğludur. Öğrenimini hayat okulunda yaptı. Yabancı edebiyatlara karşı duyduğu ilgi onu yabancı illerde yaşamaya yöneltti. Uzun yıllar İspanya ve Paris'te bohem çevrelerle kaynaştı. Şimdi İsveç'in güneyinde Malmö şehrinde oturmaktadır. Şiirlerinde Fransız gerçek - üstücülerinin etkilerini görmek kolaydır. Şiirle resmi biraraya getirerek ressamlarla sıkı bir işbirliğinde bulunması Paris geleneğinden arta kalmadır. Son yıllarda siyasal şiire eğilmekle dilinde bir kuraklık tehlikesi yaratmışsa da bugün caz müziğinin verdiği heyecanla yeniden kendini deneysel serüvenlere bırakmıştır.

Kendi çevirileriyle düzenlediği İspanyol ve Küba şiiri antolojilerinden ayrı dokuz şiir kitabı yazmıştır.

YÜREĞİMİN TEBEŞİRİYLE

N'oldu senin Amerika'na bugün Walt Whitnam?
Neye döndü, türküler yaktığın o yüce sevin
Ve yadsıdığın kurumlar?
Sen, demokrasinin etten kemikten tanığı!
Ne oldu çocuklarına bugün?
Bir görsen nasıl yıkanıyorlar
Altının pis kokusunda,
Nasıl kör ediyor makineler gözlerini,
Solucanların yaşamaktan hoşlandığı
Ayak yolunda,
Nasıl zehirleyolar öz kardeşlerini ırkçılıkla?
Bugünkü Amerika senin Amerika'n değil artık.
Bunun için yazıyorum yüreğimin tebeşiriyle
Hiç duraksamadan ey koca Whitman
Adının üzerine Vietnam sözcüğünü.

★ ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ

PAUL ELUARD'IN ANISINA

Su testisi sudan güzel olur mu?
Bir ozanın ölümü dünyayı ısıtır mı?

O gün inci gibi bir gündü, kışın en güzel günü.
Işıktan bir at dalgalandı gökyüzünde,
Bir mektup geldi boşluktan
Yankısı bol bir sesle kırılırken kar saati.

Kulak verin, vızıldayışına sarışın sözcüklerin,
Yüreklerin çarpışına ve çeşmelerin gücüne.
Korku armalarının incelendiği sihirli bahçemizde
Şimdi samandan çin fenerleri sallanmakta.

Fıskiyeler, metro durakları, tıkanan banliyöler!
Paris'te biri öldü, nice defalar doğduğu Paris'te,
Yaralı yüreğiyle umudun güneşi altında
Uyuz bir köpek kapılara sürünerek dolaşırken.

Fikirlerin eskimeden görüyorum yaşlandığını
Sinirli ve saydam. Görüyorum aslına yavaşça
döndüğünü.
Görüyorum uzaklaştığını ipince bir duman gibi
Kara kardan bir bulutla bembeyaz gecelerde.

ORHAN VELİ'Yİ DÜŞÜNÜYORUM

1.

Limon rengi bir gök altında kulağıma şarkılar
çalındı.

İşittim kötülüğün soluk alışını
Açık arazisinde kara düşüncelerin.
İşte bugün geliyorum billûrların mesafesinden
Doğunun yıldızlarını göğsünden içmek için
Ey dilinde güvercinlerin tünediği,
Yahn içkilerle kadınların sevdalısı!
Ey şiirlerindeki güzelliğin
Kelebek hafifliğini hapsetmeye çalıştığım ozan
kardeş!

2.

Yurdumda kar meydanlarda ölürken
Savsaklamanın uyuşukluğu kaplar içimi.

Yurdumda çalınır o ezici, kahredici
Avrupaî ölümün tekdüze oda musikisi.

Yurdumda kar, genç kızların düşleri gibi kokar
Beyaz dallar altında okurken yabancı şiirlerini.

★ ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ

3.

Her gece bir gündüzün içine akar.
Her tedirgin pencere bir çığlık fırlatır
Kapanırken karanlığın göğsüne.
An olur uzak ülkeler özlenir,
An olur zamanın anaforu kösnüyle içilir.
Ama bugün seni düşünüyorum ey yaşamın kırıdğı
ozan!

4.

Görüyorum ölümünü herkesinkine benzeyen,
Görüyorum yalınlığını kahramanlara yaraşan,
Duruyorum bir dakika hayale dalmak için
Gök denen şu koskoca erinçin altında.

1953

TOMAS TRANSTRÖMER

(Desen: İhsan Aydın).

1931'de Stockholm'da doğdu. Babası gazeteciydi. 1956'da Stockholm Üniversitesi Edebiyat bölümünü bitirdi. Afrika'ya, Birleşik Amerika'ya ve bu arada Türkiye'ye (1954) yolculuklar yaptı. Bugün gençlere meslek seçme enstitüsünde psikolog olarak çalışmaktadır. Yalnız şiirle uğraşır. 1950 sonrası kendini duyuran kuşakta toprak anaya eğilen azınlıktandır. Sayısı altı kitabı geçmeyen eserlerine karşın geniş bir okuyucu çevresine sahiptir. Şiirleri birçok dillere çevrilmiştir. Birçok değerli edebiyat ödülleri almıştır. Son olarak 1971'de Birleşik Amerika'da Pittsburg Üniversitesinin International Poetry Forum ödülünü kazanmıştır.

LİZBON

Bayırı çıkarken şarkı söylüyordu sarı tramvaylar.
Alfama mahallesinde iki cezaevi vardı.
Biri hırsızlar için, bunun demir pencerelerinden
Eller uzanmış dışarı, bağırıyorlardı resimleri
çekilsin diye.

Ama burası, dedi biletçi, ortasından ayrılan bir
insan gibi sırtarak
«Siyasiler için». Göz attım yapıya, duvarlarına.
Ta en üst katta birisi pencereye dayanmış
Gözlerinde dürbün, denizi seyrediyordu.

Çamaşırlar mavilikte asılmış, duvarlar sıcaktan
çatlamıştı
Sinekler mikroskopik mektuplar okumaktaydı.
Aradan altı yıl geçti. Bir gün Lizbonlu bir kadınla
karşılaşınca
Sordum: Acaba aslı var mı bunların, yoksa bir
düş müydü gördüklerim?

FIRTINA

Ve ansızın yolcunun önüne çıktı
İhtiyar bir çınar bütün heybetiyle,
İri taçlarıyla, taşlaşmış bir geyik gibi
Yeşil kalesi önünde eylül denizinin.

Ey kuzey fırtınası!
Şimdi böğürtlenlerin olma mevsimi.
Uyanık dur karanlıkta, dinle mahmuz
şıkırtılarını,
Ağaçların doruğunda esen yıldızların.

GOGOL

Bir kurt sürüsü gibi üstü başı perişan
 Yüzü, çatlak bir mermer
 Oturmuş inleyen ormanına alayın, mektupların,
 yanılğının
 Yürek esmeye başlarken bir kâğıt parçası gibi
 Konuk sevmez yolcular arasında.

Şimdi bu topraklar üzerine sinsi sinsi inen
 Güneş, çayır otlarını tutuşturmakta
 Hava tırnak ve boynuzla dolu.
 Paytonum gölge gibi mekik dokumakta
 Babamın aydınlık çiftlikleri arasında.

Petersburg kenti yok olmanın kavşağında kurulmuş.
 (Gördün mü o güzel kadını eğri kulede?)
 Ve yoksul paltosuyle bir deniz anası gibi
 Hâlâ sallanmakta buzlu yollarda.
 Eski kahkahaların koptuğu eşik önünde
 Artık kimse kalmamış, ötelere göçmüşler.
 Ey, insanların sendeleyeni masası!
 Dışarı bak, karanlıklar nasıl yakmakta saman
 yollarını.
 Atla sen de alevden arabana, terket bu illeri.

GÖRAN PALM

(Desen : A. Arad)

1931'de Uppsala'da doğdu. Yüksek öğrenimini aynı şehrin üniversitesinde tamamladı. Çeşitli degilerde yönetmenlik yaptı. Gündelik gazetelere sanat eleştirileri yazdı. Yalın dilini toplumun hizmetine adayanlardandır. Bugünkü genç kuşağın, üzerinde titrediği bağımsız bir yazardır. Güçlü ve soylu bir kalemi vardır. İlk kitabını 1961'de yayımladı. Bugüne değin altı kitabı çıktı. İlk ikisi ve sonuncusu şiirdir. Yaşar Kemal'in kitaplarını İngilizce aracılığıyla İsveççeye çeviren Tora Palm ile evlidir.

★ ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ

DENİZ

İşte karşımda deniz.
Gerçek deniz karşımda.
Asıl deniz buna derler.
Bakıyorum,
Baktıkça dalıyorum.
Hayret doğrusu, hayret!
Tam Louvre'dakine benziyor.

PARILTI

Töre kabul etmektir
Beni kimse kabul etsin istemiyorum,
Dünya böylesine zengin oldukça
Evlerde ve duvarlarda.

NEDEN GECELERİN ADI YOKTUR?

1.

Üstümüzde ya da bulutlarda, güneş parladığı sürece,
günlerden
Pazar, pazartesi, salı, çarşamba, perşembe, cuma,
cumartesi..

Ama gecelerin hiç bir adı yoktur.
Kimse ad takamaz onlara.
Yadsır ad koyanları geceler.

26.

Kimseye adını bildirmeden gelir gece.

31.

Kuzeyde renkleriyle göz kamaştıran bir tabuttur güz
mevsimi.

55.

Susun susun susun! Komşuları uyandırıncaya dek
susun.

★ ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ

85.

Ölüm korkutmaya başlarsa adına erinç deriz.
Boş odalar korkutmaya başlarsa adına ev deriz.
Sokaklardaki kalabalık korkutmaya başlarsa adına
beraberlik deriz.
Uluslararası faiz korkutmaya başlarsa adına ticaret
deriz.
Az kişinin yönetimi korkutmaya başlarsa adına
demokrasi deriz.
Devlet korkutmaya başlarsa adına toplum deriz.
Karışıklık korkutmaya başlarsa adına özgürlük deriz.
Zorluluk korkutmaya başlarsa adına yasa deriz.
Gece korkutmaya başlarsa adına gündüz deriz.
Ya da pazar, pazartesi deriz.
Güneş hiç batmıyormuş gibi günler ad değiştirir tam
gece yarısı.
Yalan söyleyen bir dil üzerinde güneş batmaz...

120.

Birden bir kızımız oldu evde.
Geceler bir kürk gibi yumuşayıverdi.
Emeklemeyi öğreniyoruz yeniden.
Mona adı dillere destan oldu mahallede.

★ YÜZ YİRMİ SEKİZ

PETTER BERGMAN

(Desen : A. Arad)

1934'de Stockholm'da doğdu. Babası hekimdir. Yüksek öğrenimini doğduğu başkentinde üniversitesinde tamamladı. Bugün bir akşam gazetesinde sanat eleştirmeni olarak çalışmaktadır. Ondan fazla kitap yayımladı. W. H. Auden'i İsveççeye çevirdi. Modern caz müziğinin etkisinde kaldı. Çoğunlukla duygunun egemen olduğu şiirlerinde, insanla toplumun ilişkisini siyasal bir bilinçle gün ışığına çıkarmaya çalışır.

★ YÜZ OTUZ

BEŞİNCİ GECE

Karanlığı olmayan hiç bir gece yoktur.
Ama gecesiz karanlıklar doludur.
Karanlığı olmayan geceler de vardır.
Ama salt bir gecedir zifirî karanlığı olan,

Tümünün adına geceler deriz.
Şu ânda yorgunum, bitkinim
Son patatesimi son tarlama ekiyorum.

Mutluyum, içim rahat,
Ne güzel şey avcunu avcumda duymak.
Ve toprağın suya değmesi gölün kenarında
Işıklar sönünce
Yanması aşkımızın.
Ve birdenbire karşılaşmamız
Dünyanın tam ortasında
Başboş dolaşan iki ada gibi.

★ ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ

JOHN CORNFORD'UN 21 İNCİ YIL DÖNÜMÜ

Topumuzun öldüğü o İspanyol tepesinde
Şimdi ağır ağır ölümünü indiriyor.

Gömülmüş gövdeler içinde gömülmemiş bir gövde
gibi
O doğumuna rastlayan bir günde ölüyor.

27 kasım 1936 idi
Karşısına çıktı mermilerin, bombaların.

30 yıl öncesi gibi şu anda, biz de
Ölmeye başladık yeniden.

O İspanyol tepesinde ölmüştük topumuz
Bu gün gene o ölümü sürdürüyoruz.

Ölümün uçağı dünle bugün arasında mekik
dokumakta.

Ölüler çoğunlukta,
Yaşayanlar azınlıktadır.

★ YÜZ OTUZ İKİ

LARS GUSTAFSSON

(Desen : A. Arad)

1936'da Västeras şehrinde doğdu. Babası tecimendir. Uppsala Üniversitesini bitirdi. İsveç'in genç filozoflarından sayılır. Uzun yıllar Kuzeyin en önemli aylık edebiyat dergisi «BLM»i yönetti. Bağımsız yazarlığı yanında, akşam gazetesi «Expressen»e eleştiriler ve çeşitli makaleler yazmaktadır. Eserleri birçok yabancı dile, özellikle Almancaya çevrildi. Bugünkü kuşağın en verimli yazarlarından. İlk kitabını 1957'de yayımlayan Gustafsson, bugüne değin şiir, roman ve tiyatro olmak üzere yirmiye yakın eser vermiştir.

TÜRKÜ

Bulutun olduğu yerde ot biter
Başkalarının olduğu yerde sen yoksun
Gözlerini iyice açarsan kendinden utanmazsın
Günden ışık gelirse geceden düş gelir
Yaranın en güzeli kapanmayanıdır
Gizli kapılar olduğu için kimse dışarda kalmaz
Çünkü orda her olanaksız öge bellek için zorunludur.

GECELEYİN

Geceleyin rüzgârla ağaç
Karanlıkla birleşirken
Dokunursa gövdene
Düşünceler geriye gider çocuğum.

Ufukta, tan yerinde nasıl bir ışık varsa
Senin de benliğinden ve ruhundan çok ötede
Bir başka nesne vardır başkaları için
İşte onun kımıldanışına zaman derler çocuğum.

Geceleyin biri uykudan uyanır da
Yüreği hızlı hızlı çarpmaya başlarsa
Bil ki o an kimliğini unuttur gider
Ve artık adının da bir anlamı kalmaz çocuğum.

GÖSTA FRIBERG

(Desen : A. Arad)

1936'da Stockholm'da doğdu. Babası müzisyendir. Orta öğrenimini doğduğu şehirde tamamladı. Bir yıl kadar gemilerde tayfabaşılık yaptı. İsveç Devlet Tiyatrosunun tanınmış oyuncularından Helena Brodin ile evlendi. Afrika ve Kuzey Amerika'da uzun süre dolaştı. Ozan dostu Gunnar Harding'le birlikte Allen Ginsberg'i İsveççeye çevirdi. İlk şiir kitabını 1964'de bastırdı. Yalnız şiirle uğraşmayıp roman türüne de el atmış görünüyor. Gösta Friberg'e göre, günümüzün şiirinde doğa ile insan arasında sıkı bir ilişki kuran imgeli dil yeni bir doğuşa (rönesans) hazırlanmaktadır.

★ ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ

GECE

Yıldızlar arasında o korkunç uzaklık
Parlayıverdi bir saniye derinlemesine
Kapkara kocaman karşı - yıldızlar gibi

HÖLDERLİN ÜZERİNE

Mumun alevi sönüyor
Karanlığın yaktığı
Daha yüce bir alev içinde

UĞURSUZ YILDIZLAR

Başlangıçta inmiyordum kucağından anamın
Ellerini kullanmadan, bedeninin en duygusal
yerleriyle

Yalın ve güzel yarattı beni
Bana veren de odur duyma özelliğini
Bir gün karanlığa eğildi sırt üstü
Açık kaldı ağzı, zor nefes alıyordu
O derin uykuya dalmadan önce

Kıydı yaşamına hava gazıyla
Östgöta sokağındaki evinin mutfağında
Dünyadan uzak insanlardan uzak

★ YÜZ OTUZ SEKİZ

BJÖRN HAKANSSON

(Desen : A. Arad)

1937'de Linköping kentinde doğdu. Babası veterinerdir. Yüksek öğrenimini Uppsala Üniversitesinde tamamladı. 1962 - 1965 yıllarında «Rondo» adlı sanat dergisini yönetti. 1966'dan bu yana «Aftonbladet» gazetesinin kültür sayfasında eleştirmenlik yapmaktadır. Şiir ve deneme kitapları yanı sıra bir de roman yazmıştır. Kalemını toplum hizmetinde kullanan yazar tipik bir Uppsala aydınıdır: zeki ve ayıklanmış kuru bir dil kullanır. Gençler arasında etkisi oldukça büyüktür.

DİKKAT

Satır satır
Hiç peşimi bırakmıyorsunuz
Korkarım fazla umut verdim sizlere
Ne büyük bir insanım ben
Ne de peygamber
Büyük insanlar çevresini zorlarlar
Onlara karşı savaş açmalı asıl
Taktikleri malûm:
Sizleri öylesine küçültecekler
Öylesine önemsiz yapacaklar ki
En sonunda salt yaşamanızla
Dikkati çekesiniz
İşte o zaman saldırıp vuracaklar
Ve tethişçi diye suçlayacaklar

GÖRAN SONNEVİ

(Desen : A. Arad)

1939'da üniversite kenti Lund'da doğdu. Yüksek öğrenimini tamamladıktan sonra kitaplık kurslarına devam etti. Ezra Pound'ın şiirlerini İsveççeye çevirdi. Eserlerinde özel yaşamın toplumsal yaşam içinde yok olmadan nasıl aşındığını anlatır. 1965'de Vietnam üzerine yayımladığı bir şiirle, bugünkü kuşağın siyasal bilincine büyük etkide bulunmuştur. Şiirleri birçok dillere çevrilip özellikle Birleşik Amerika'nın üniversite çevrelerinde ün kazanmıştır.

ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ ★

★ ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ

KISA ŞİİRLER

Kıvançla sıktım yumruğumu
Denize karşı
Bağırdım sonsuzluklara
Egemenlik ulusundur
Egemenlik denizindir

Kıyıdaki çakıl taşlarına uzandım
Verdim dudaklarımı ilk gelen dalgaya
Aktı içime hafif tuzun tadı tertemiz
Ve ılık bir ışık

Doğrulдум, kahkahalar fırlattım
Dolandım kayalıklar arasında
Sıktım yumruğumu yaklaşan fırtınaya
Sudan tattım üç kez
Yekindim kalktım, deniz de kalktı benimle

★ YÜZ KIRK DÖRT

GUNNAR HARDING

(Desen : A. Arad)

1940'da İsveç'in kuzey şehri Sundsvall'de doğdu. Babası doktordur. Yüksek öğrenimini Stockholm Üniversitesinde yaptığı sırada ayrıca Resim ve Sanat Okuluna devam etti. 1967'de Türkiye'ye kısa bir gezi yaptı. 1968 - 69 yıllarında bir Amerikan Üniversitesine Visiting Poet olarak burs aldı. 1971'de, Stig Carlson'un ölümü üzerine yönetmen seçildi. Şiirleri, öncü sanatın deneysel ürünleridir. Blaise Cendrars, ve Allen Ginsberg'den seçme şiirler yayımladı. İngiliz ve Amerikan Under ground şiirini tanıttı. Mayakovski'den ve Rimbaud'dan şiirler çevirdi. «The Fabulous Life of Guillaume Apollinaire» adlı şiir kitabını doğrudan doğruya İngilizce yazıp ilk kez, ünlü Amerikan sanat dergisi Evergreen Review'da, sonra kitap halinde Stockholm'da İsveçli okuyucularına sundu. G. Harding aynı zamanda değerli bir sanat eleştirmenidir (akşam gazetesi Expressen'de). Bugüne değin yedi kitap yayımlamıştır.

BİRAZ KENDİNDEN SÖZ AÇ

Yaşadığım sürece
Resimler biriktirdim
Başkasına zararım
Dokunmasın diye.
Of, neye böyle fena kokuyor burası...

NE DEMEK İSTİYORSUN BU ŞİİRİNLE?

Bu şiiri yırtıp
Dışına çıkmak istiyorum
Bir de dudaklarından öpesim geliyor
Ama bir yere saplanmış kalmışım
Gene de
Doğasal bir duygu bu
Sanki el ele vermiş bir yere gidiyormuşuz
Gibi geliyor bana

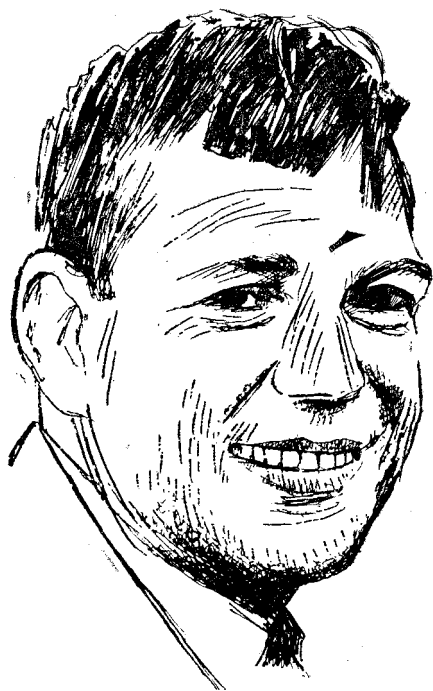
★ ÇAĞDAŞ İSVEÇ ŞİİRİ

İSVEÇ

Özgürlük heykeli
Demişler adına bu anıtın. öyle büyük ki
Burnunun içine bir piyano sokmak
İşten bile değil. Öyle güzel ki
Yalnız denize düşenler görebilir
Yüzünü.

Ve meşaleleri
El Greco'nun bir tablosu gibi
Yeni bir dünyayı aydınlatır yukardan.
Ordaki ışık burdakinden daha güçlüdür.
İnsanları daha uzun,
Daha güzeldir.
Koca alevlerine karşın
Öyle soğuk olur ki orası
Donduruverir hepimizi. Hele bir yel esmeye görsün
Bir yel ki durmadan
Yaklaştırır insanları birbirine.

PETER CURMAN

(Desen : A. Arad)

1941'de Stockholm'da doğdu, Babası doktordur. 1962-1964 yılları arasında Edebiyat fakültesinde devam etti. İlk şiir kitabını 1965'de yayımladı. Siv Arb ve Gösta Friberg gibi genç ozan arkadaşlarıyla birlikte; şiiri geniş halk topluluğuna yaymak amacı güden Yazarlar Merkezi kurumunu 1967'de kurdu. Gündelik gazetelere elştiriler yazdı. Sosyal yönü ağır basan bir derginin yönetmenliğini yaptı., Çok gezmiştir. Bu arada Anadolu'nun eski ve yeni birçok yerini karış karış dolaşmıştır. Dokuz kitabı vardır.

BEN VE ÖTEKİLER

Uzun süre inandım varlığına iliklerime dek
 Bir noktaya varmanın, bir amaca ulaşmanın
 Yalnız bana özgü bir gerçek var sandım.
 Ama şimdi anlıyorum yaşamın anlamını
 Başkalarına ne değin bağlı olduğumu,
 Başkalarının koşullarını paylaşma zorunluğunu
 Ve kimliğimin başkalarıyla birlikte doğduğunu.
 İşte bundan ötürü kendimi toplum hizmetine adadım.

Ben imtiyazlı bir ülkede imtiyazlı bir vatandaşım,
 Bu olağandışı ülkede olağandışı bir yaşamım var,
 Konum bunlarla ilgili,
 Hem İsveç'te oturup hem de pasaportumu yakmak
 Ya da haritanın her hangi bir noktasına taşınmak,
 Akıl kârı değildir derim.
 Ama bu Zenginler Kulübünde yaşadığıma tanıklık
 etmek
 Ve televizyonda yoksul ülkelerin yoksulluğunu
 görmek
 Acı verse de gene haklı çıkarıyor yazarlık mesleğimi.

KARA ATLAR

Bir Madonna gibi temiz
 Ve aydınlık yüzünde
 Birdenbire şaha kalkıyor yağız atlar.

Bunları da korkmadan bağrıma basmam gerekiyor.

LARS NORËN

(Desen: A. Arad)

1944'de Stockholm'da doğdu. Babası lokantalarda çalışan şef garson. İlk kitabını on dokuz yaşında yayımladı. Birçok ödüller kazandı. Kendisi, Henri Michaux ve Baymond Roussel'in etkisi altında kaldığını söyler. Son yazdıklarında gerçek - üstücü baskıdan kurtulduğu görülüyor. Bugüne değin şiir ve roman olarak sekiz kitap vermiştir. Kendisine «harika çocuk» gözüyle de bakılmaktadır.

ŞİİR

Yüreğin durmadan çarpıyor
Öyle çarpıyor ki
Nereye oturacağım
Nerde uyuyacağım
Her yerime çarpıyor yüreğin
Durmadan çarpıyor çarpıyor
Dünkü radyo programında çarpıyor
O program ki içi ufacık taşlarla doluydu
Şimdi düğmesini çevirip sesini yükseltsen
Taşları da büyüyecek
Dur kulak ver
Paris'in sokak taşlarına
Öylesine ağır öylesine güzel
Yağmur başladı apansız
Bir damla olsun düşmüyor üzerime
Bu kızgın rüzgârda.

YİRMİ ÜÇÜNDE ÖLEN
LİSPETH'E AĞIT

Buluşup birlikte yemek yiyecektik
Çelimsiz ve ateşli bir kızdı..

Gerici bir ölümle çarpılıverdi yere
Acele yapılan bir yüz ameliyatı gibi

Cuma günü işten dönünce eve
Yalnızlığını unutup pazartesine dek uyuyabilmek için
Uyku hâpı aldı her zamanki gibi yeterince.

Bu kez üç gün üç gece kulaklarında radyo
kulaklığı
Bach'ı dinledi, döşemeye uzanarak büyük odada.
Kıvançlıydı, durgundu.

Dinleçler kulaklarına iyice oturmadığından
Ses titreşimleri gövdesini sarsmaya başladı.

Birkaç gün sonra
Çabucak gömdüler geleneğe uygun biçimde.
Tüm düşmanları gelmişti cenazesine.

İÇİNDEKİLER

Editorün Birkaç Sözü (Hüsamettin Bozok)	5
Çağdaş İsveç Şiiri (Atâ Karatay)	9
Pär Lagerkvist	15
Edith Södergran	19
Elmer Diktonius	24
Nils Ferlin	28
Hjalmar Gullberg	33
Rabbe Enckell	37
Carl Emil Englund	40
Johannes Edfelt	44
Harry Martinson	48
Artur Lundkvist	52
Gunnar Ekelöf	59
Erik Lindegren	64
Karl Vennberg	69
Olof Lagercrantz	75
Maria Wine	79
Werner Aspenström	84
Stig Carlson	88
Sandro Key-Aberg	93
Sonja Akeson	96
Folke Isaksson	100
Lars Forssell	103
Ingemar Leckius	107
Svante Foerster	110
Lasse Söderberg	113
Tomas Tranströmer	119
Göran Palm	124
Petter Bergman	129
Lars Gustafsson	133
Gösta Friberg	136
Björn Hakansson	139
Göran Sonnevi	142
Gunnar Harding	145
Peter Curman	149
Lars Norén	152

DÜNYA ŞİİRİ : 1

ÇAĞDAŞ FRANSIZ ŞİİRİ

Bu kitapta yer alan şairler:

Charles Beaudelaire, Stéphan Mallarmé, Paul Verlaine, Charles Cros, Lautréamont, Arthur Rimbaud, Emile Verhaeren, Jean Moréas, Jules Laforgue, Paul Claudel, Francis Jammes, Maurice Maeterlinck, André Gide, Paul Valéry, Paul Fort, Charles Péguy, Max Jacob, Guillaume Apollinaire, Valéry Larbaud, Jules Supervielle, Saint - John Perse, Blaise Cendrars, Jean Cocteau, Piere Reverdy, Paul Eluard, André Breton, Tristan Tzara, Philippe Soupault, Louis Aragon, Henri Michaux, Robert Desnos, Jacques Prévert, René Char, Guillevic ve André Verdet

YEDİTEPE YAYINLARI

Bu kitaptaki şiirleri çevirenler:

Halis Acarı, İhsan Akay, Özdemir Asaf, İlhan Berk, Salâh Birscl, Erol Canscl, Nezih Canscl, Necati Cumalı, Ali Süha Delilbaşı, İlhan Demiraslan, Ferit Edgü, Güzin Eloğlu, Abdullah Rıza Ergüven, M. Âkil Erksan, Ergin Ertem, Sabahattin Eyuboğlu, Aydemir Gürgöze, Atillâ İlhan, A. Kadir, Orhan Veli Kanık, Sezai Karakoç, Sait Maden, Ahmet Necdet, Oğuz Peltek, Oktay Rıfat, Sabri Esat Siyavuşgil, Cemal Süreya, Cahit Sıtkı Tarancı, Teo, Sabahattin Tahsin, Vedat Üretürk, Ayhan Yılmaz, Suut Kemal Yetkin, Can Yücel ve Tahsin Yücel.

yeditepe

SANAT DERGİSİ

(Kuruluş Tarihi: 1 nisan 1950)

Sahibi: HÜSAMETTİN BOZOK

Yeditepe, edebiyat, tiyatro, sinema, müzik, resim, sanat
olaylarını yakından izler, inceleyerek
her ay okuyucularına bildirir.

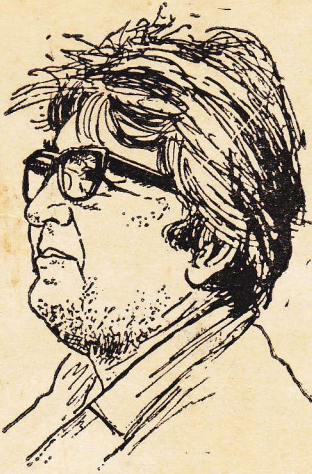
Fiatı 250 kuruştur. Yıllık abonesi 30, öğretmen ve
öğrencilere 25, yabancı ülkelere 60 liradır.

Aboneler, Yeditepe yayını kitapları % 20 indirimle alırlar

İsteyenlere parasız örnek sayı gönderilir.

POSTA KUTUSU 77 — İSTANBUL

Lütfi Özkök, bu kitapta, İsveç'te yayımlanmış klasik tipteki büyük antolojilerin düzenine uyarak Yirminci Yüzyıl İsveç şiirinin bir panoramasını vermiştir. Üstelik bu kitabın bir özelliği, en genç kuşak şairlerine de yeterince yer vermesidir. Kitapta otuz dört şair yüzden fazla şiiriyle yer almıştır. Şairlerin portre desenlerinin birkaçı «20 Samtida Svenska Skaldar» ve «Diktar Röster» adlı antolojilerden alınmıştır. Büyük bir kısmı A. Arad ve İhsan Aydın tarafından bu antoloji için çizilmiştir.